

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

**STŘEDOVĚKÉ STRAKONICE JAKO ARISTOKRATICKÁ A
ŘÁDOVÁ REZIDENCE**

Bakalářská práce

Žaneta Pašavová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Hlaváček, Ph.D.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, 15. 4. 2019

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat zejména doc. PhDr. Petru Hlaváčkovi, Ph.D. za vedení bakalářské práce, trpělivost, rady a cenné připomínky. Také děkuji svým rodičům a blízkým za jejich podporu a trpělivost nejen při studiích.

OBSAH

ÚVOD	3
1. POČÁTKY STŘEDOVĚKU VE STRAKONICÍCH	5
2. ROD BAVORŮ	5
2.1. PŮVOD ŠLECHTY V ČECHÁCH	5
2.2. PŮVOD RODU BAVORŮ	6
2.3. PŘÍCHOD BAVORŮ NA STRAKONICKO	7
2.4. BAVOR I.	8
2.5. BAVOR II.	11
2.6. BAVOR III.	14
2.6.1. ROZDĚLENÍ RODINNÉHO MAJETKU A DALŠÍ DĚTI	18
2.7. VILÉM ZE STRAKONIC	19
2.7.1. PODPORA JOHANITSKÉHO ŘÁDU	22
2.8. BAVOR IV. ŘEČENÝ BAŠEK	23
2.8.1. VZTAHY MEZI BAVOREM IV. A JOHANITSKÝMI RYTÍŘI	24
2.9. POSLEDNÍ ČLENOVÉ RODU	25
2.9.1. BŘENĚK ZE STRAKONIC, SEZENÍM NA BLATNÉ	26
2.9.2. VYKĚŘ Z JANOŠOVIC JAKO MAJETKOVÝ ÚŘEDNÍK	28
2.9.3. JAN ZE STRAKONIC	28
3. ŘÁD JOHANITSKÝCH RYTÍŘŮ	30
3.1. STRAKONICKÁ KOMENDA DO 1. POLOVINY 14. STOLETÍ	32
3.2. PŮSOBENÍ MARKOLTA Z VRUTICE VE STRAKONICÍCH A JEHO ŽIVOT	33
3.3. STRAKONICKÁ KOMENDA ZA JINDŘICHA Z HRADCE	34
3.4. VÁCLAV Z MICHALOVIC	37
3.5. JOŠT Z ROŽMBERKA JAKO PŘEVOR JOHANITSKÉHO ŘÁDU	40
3.6. JAN ZE ŠVAMBERKA	41
3.7. JAN III. Z ROŽMBERKA	46
3.8. KONEC VELKOPŘEVORSTVÍ VE STRAKONICÍCH	48
ZÁVĚR	49
RESUMÉ	52
SEZNAM ZKRATEK	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	54
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ:	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	60
INTERNETOVÉ ZDROJE	63

PŘÍLOHY	I
Příloha č. 1: Strakonický hrad od jihu, vlevo vidíme věž Rumpál.....	I
Příloha č. 2: Fiktivní podoba strakonického pána Bavora II. v plné zbroji.....	II
Příloha č. 3: Kolo štěstěny z počátku 14. století.....	III
Příloha č. 4: Skon krále Rudolfa I. podle E. Zillicha.....	IV
Příloha č. 5: Prácheň v současném stavu. Na prvním obrázku vidíme zbytek flankovací věže a na druhém severní palácové křídlo hradu.....	V
Příloha č. 6: Listina Bavora III., kde v roce 1308 daruje vesnice Pracejovice a Únice johanitům.....	VI
Příloha č. 8: Erb Bavoroviců v erbovní galerii v Jindřichově Hradci	VIII
Příloha č. 9: Křížová chodba ze 40. let 14. století.....	IX
Příloha č. 10: Mathias a Adlieca na stěně kapitulní síně johanistké komendy	X
Příloha č. 11: Strakonická madona	XI
Příloha č. 12: Malba v křížové chodbě, kde Kristus učí zástupy	XII
Příloha č. 13: Erb Jana ze Strakonic vyobrazený v knize „Bratrstvo svatého Kryštofa na hoře Arlberg“	XIII
Příloha č. 14: Barevný erb rodu Bavoroviců podle Mikoláše Alše z roku 1903	XIV
Příloha č. 15: Jeruzalém na dřevorytu z roku 1492	XV
Příloha č. 16: Kapitulní síň johanistické komendy v dnešní podobě	XVI
Příloha č. 17: Věž nad kostelem sv. Prokopa	XVII

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce jsou Strakonice jako aristokratická a řádová rezidence. Práce se týká převážně 13. až 15. století a v celém tomto období se jedná o soužití rodu Bavorů a rytířského řádu sv. Jana Jeruzalémského čili johanitů. Toto téma jsem si vybrala jednak kvůli blízkému bydlišti Strakonice a také právě kvůli tomu, jak je toto soužití ve střední Evropě ojedinělé.

První kapitola je velmi krátká a jen shrnuje raný středověk týkající se Strakonice před příchodem Bavorů. Příchodem Bavorů se zabývám hned na začátku další kapitoly. Tato událost je v jistém směru zahalena tajemstvím, protože nedokážeme zcela jistě říct, kdy a z jakého důvodu Bavorové do Strakonice přišli. S tímto se také objevuje další myšlenka, odkud vlastně rod přišel. Nejpravděpodobnějším místem původu je Morava.

Dále se ve druhé kapitole podrobně věnuji členům rodů Bavorů v chronologickém pořadí. Představuji jak jejich osobní život, který je například zajímavý u Bavora II., který se dokonce stal zetěm Přemysla Otakara II., tak jejich působení u královského dvora. V tomto období také dochází k mohutné přestavbě hradu, aby splňoval potřeby královské dcery a jejího manžela. Až do Bavora III. je strakonické panství celistvé a neustále se zvětšuje, a to především směrem na západ, kde Bavor III. přestavěl a hradbami obehnal Horažďovice a na Práchni nechal vystavět nový hrad. Právě v této době se ale majetek Bavorů rozděluje, a to právě mezi Bavora III., a jeho bratry Mikuláše a Viléma.

Už od brzkých dob působení Bavorů na Strakonicku jsou pevně spjati právě s johanitským řádem. Největším donátorem byl nejspíše Vilém ze Strakonice, který byl k johanitům velmi štědrý a sám byl zřejmě velice zbožný muž. On jim také nechal potvrdit všechny dosavadní majetky. Toto potvrzení pro ně bylo důležité hlavně z toho důvodu, že další představitel rodu, Bavor IV. řečený Bašek, už k nim nebyl vůbec vstřícný, naopak docházelo ke sporům. Zástupci johanitů dokonce Bavora obvinili z finanční ztráty komendy.

Po jeho smrti se setkáváme se dvěma Bavory, Břenkem a Jan, kteří snad byli bratři nebo bratřanci. Zatímco Břeněk dědí už značně zmenšené strakonické panství, Jan strávil většinu svého života na Moravě, kde měl v držení některé vsi. Břeněk na tom byl finančně velmi špatně, a proto byl nucen postupně strakonické panství rozprodávat. Hrad a okolí se po určité době za jistých neznámých okolností dostává do majetku Vykěře z Janošovic, což byl neznámý nižší šlechtic. Tyto majetky proto musel koupit levně. Těmito třemi osobnostmi uzavírám druhou kapitolu.

Celá třetí kapitola se týká johanitské komendy ve Strakonících. Nejdříve shrnuji

působení johanitů do 1. poloviny 14. století. Je to pouze shrnutí, protože většina donací a důležitých událostí už byla popsána u osobností rodu Bavorů v druhé kapitole této práce. První osobností z johanitů, které se věnuji, je Markolt z Vrutice, na jehož žádost byl strakonické komendě potvrzen Václavem II. všechn dosavadní majetek. Za jeho působení se také na Strakonicku rozvíjí rybníkářská činnost.

Po Markoltovi z Vrutice nastupuje na místo velkopřevora Jindřich z Hradce. Tato osobnost je pro Strakonice velice důležitá, protože právě on kupuje světskou část hradu a spojuje obě části. Také se účastní bitvy u Sudoměře, která se v roce 1420 odehrála mezi Strakonícemi a Pískem. Bohužel tato bitva je pro Jindřicha poslední, protože je při ní zraněn a v brzké době umírá.

Rok 1420 je také důležitým mezníkem pro johanity. V tu dobu je vypálena hlavní komenda na Malé Straně a následně byla přesunuta do Strakonice. S velkopřevorstvím se také stěhuje johanitský archiv.

Další podkapitolka se věnuje Václavu z Michalovic, který v roce 1435 uděluje měšťanům právo volně disponovat s movitým i nemovitým majetkem. Na oplátku dostává jednorázovou sumu, kterou používá na zvelebení hradu a také na vybudování Blatského rybníka, který se nachází poblíž. V roce 1442 ale bohužel ve Strakonících vypukl požár, který zničil polovinu města. Také za jeho působení na hradě vzniká Strakonická jednota, která se účastní bojů mezi katolíky a kališníky.

Naopak další představitel johanitského řádu, Jošt z Rožmberka, byl nakloněn zemskému správci Jiřímu z Poděbrad. Je také přítomen vzniku další jednoty, tentokrát Zelenohorské, která dostala jméno podle zámečku Zelená hora u Nepomuka. Za jeho působení byl finanční stav johanitů u nás velmi špatný a on tento stav nijak nezlepšil.

Jan ze Švamberka, kterému se věnuji v následující kapitole, byl umírněný kněz, který se snažil o urovnání vztahů mezi králem a katolíky. Se strakonickými obyvateli měl velice dobré vztahy a Strakonice získávají novou radnici společně se skladem soli, což bylo pro město velice důležité. Také zde vznikají první cechy. Ke konci jeho života už je doprovázen dalším velkopřevorem, a to Janem z Rožmberka.

Jan z Rožmberka měl velice dobré rodinné zázemí, ze kterého čerpal výhody pro své postavení ve společnosti. Město v této době mění svoji podobu, je obeháno kamennými hradbami, které jsou ještě podpořeny vodním příkopem. Přestavba se týkala také hradu, kde byla nově postavena věž Jelenka.

V poslední kapitole je stručně shrnut konec velkopřevorství ve Strakonících. Celá práce bude navíc provázena přílohami, které najdeme za textovou částí.

1. POČÁTKY STŘEDOVĚKU VE STRAKONICÍCH

V období 11. a 13. století bylo hlavní činností zemědělství, spojené s chovem dobytka a řemeslná výroba např. předení látek, mletí obilí, hutnění železa a drobná kovářská výroba. Z území města pocházejí zlomky keramiky, které dokládají osídlení už v 11. – 12. století.¹ Další nález, který ukazuje také na 12. století je hrob podle křesťanského ritu u první hradní brány. Hrob zřejmě patřil ke hřbitovu, který se nacházel u původního hradního kostelíku sv. Vojtěcha.²

Na skalnatém ostrohu na soutoku Otavy a Volyňky byly nalezeny tři fáze zástavby. V první fázi se zde nacházela zásobní jáma s ohništěm. V dalším období tu byl vystavěn jakýsi obdélný sakrální objekt, snad svatyně, který se později vyvinul ve vlastní johanitskou komendu. V blízkosti se nacházelo kostrové pohřebiště, kde se v jednom z hrobů našla mince z prvního období vlády Bořivoje II. a bronzové esovité záušnice. Vnitřní členění kostela odpovídá tribunovému kostelu.³

2. ROD BAVORŮ

2.1. PŮVOD ŠLECHTY V ČECHÁCH

Počátek šlechty u nás není tak zřejmý jako v ostatních zemích evropského Západu, protože existuje jen málo pramenů. Šlechta víceméně vznikala z panovníkovy družiny, kde se každý velmož obklopil skupinou mužů. Tato skupina mužů = družiníci poté žila kolem svého pána a pomáhala mu uplatňovat jeho moc. Velmož jim zase na oplátku dával tzv. výsluhy.⁴ O nějakou dobu později se z družiníků stali první státní úředníci a z těch důvěryhodnějších i správci hradů, které byly zároveň správními centry jednotlivých oblastí.⁵ Tito nejdůležitější muži se pravděpodobně stali předky pozdějších šlechtických rodů. Za Přemysla Otakara I. se prý mohl stát šlechticem každý, kdo byl zasloužilý člen panovníkovy družiny. Naopak ten šlechtic, který zchudl a přišel o rodinný majetek, tak byl brán zase jako obyčejný neurozený člověk. Samozřejmě existovaly výjimky, kdy záleželo jen na přízni krále a nesmíme zapomínat, že velkou roli hrála také účast muže v boji.

¹ Většina z nich byla objevena výzkumnou činností B. Dubského v letech 1936-1937.

² CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il., s. 21-22.

³ *Strakonice: vlastivědný sborník*. Strakonice: Město Strakonice, 2005. ISBN 80-239-4790-7. s. 36.

⁴ Zisk území za zásluhy, nedědičně – půda, vesnice atd.

⁵ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 13-15.

2.2. PŮVOD RODU BAVORŮ

Odkud tento rod přišel, kde má své kořeny? Jméno Bavor (psáno *Bauor*) se poprvé objevuje v listinách v 1. polovině 12. století. Nelze se ale dopátrat, zda je nějaká souvislost tohoto velmože a strakonických Bavorů. August Sedláček uvádí názor, že Bavorové mají kořeny na Moravě. Jako důkaz používá listinu z roku 1167, kde se píše, že Bavor věnuje své statky litomyšlskému klášteru a jednu lokalitu svému domnělému vnukovi Dluhomilovi.⁶ Zmínit můžeme také listinu z roku 1183, která uvádí darování vesnice Ivanovice na Hané johanitům. Darujícími jsou v této listině synové Dluhomila. Dluhomila najdeme také v listině z roku 1175, kde je zmiňován jako číšník a později maršálek krále, tj. hodnostář mající na starost panovnický dvůr.⁷ Také se společně s dalšími vysoce postavenými velmoži Humprechtem, Gilbertem a Jindřichem Zdíkem, pozdější olomouckým biskupem, vypravil na cestu do Jeruzaléma.⁸ Dluhomil bohužel při zpáteční cestě 8. července 1123 zemřel.⁹ Jelikož se většinou rodová jména mění z generaci na generaci, nemůžeme v tomto případě Dluhomila věrohodně považovat za předka Bavorů ze Strakonice.

Roku 1187 se objevují dvě písemnosti o pražské kapitule, kde je další zmínka o Bavorech, ale bohužel jedna z nich je považována za falzifikát. Právě na tom falzu jsou v závěru vyjmenování důležité osoby včetně Bavora. Stejná jména se objevují mezi svědky darování plaského kláštera na přelomu let 1192–1193.¹⁰ Na základě dalších listin, především pro litomyšlský klášter a pražské johanity, můžeme sestavit rodokmen. V roce 1199 nastoupil dokonce na biskupský stolec v Olomouci premonstrát Bavor, o kterém už můžeme téměř s jistotou říci, že byl příslušník rodu Bavorů ze Strakonice.

Můžeme říct, že ve 11. a 12. století opravdu leželo sídlo Bavorů na Moravě.¹¹ V první čtvrtině 13. století vykonával funkci komorníka další Bavor, zřejmě synovec výše zmíněného biskupa. Komorník měl na starost panovnickovy finance, tzn. spravoval a zajišťoval komorní příjmy na svěřeném území.¹² V této době stoupá významné postavení

⁶ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého IX*. 3. nezm. vyd. Ilustroval Karel LIEBSCHER. Praha: Argo, 1993. ISBN 80-85794-05-5., s. 130.

⁷ CDB I. č. 304, s. 247.

⁸ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 18.

⁹ BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK a Nad'a PROFANTOVÁ. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-265-1. s. 566-567.

¹⁰ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 19.

¹¹ Tamtéž, s. 21-22.

¹² JAN, Libor. *Vznik zemského soudu a správa středověké Moravy*. Brno: Masarykova univerzita, 2000.

Bavorů v okolí vládnoucích Přemyslovců, konkrétně Přemysla Otakara II., a zvětšují se jejich pozemky. Bavorů na Moravě žilo zřejmě více, mohlo se jednat o příbuzné, nemůžeme toto tvrzení ale potvrdit přímým důkazem.

2.3. PŘÍCHOD BAVORŮ NA STRAKONICKO

Lubomír Lifka a Dobroslava Menclová kladou příchod Bavorů na Strakonicko po roce 1167, a to do souvislosti se správou někdejšího Prácheňska.¹³ Na Prácheňsku ale v této době vykonával funkci kastelána Vítek z Prčice.¹⁴ Lifka je toho názoru, že Bavor mohl klidně funkci provádět před ním nebo po něm. Jiná teorie sem přesidluje Bavorsy až ve druhé polovině 12. století.¹⁵ Simona Kotlářová se své knize uvádí, že Bavor měl za ženu Bolemilu, která roku 1225 darovala johanitům šest vesnic, které se nacházeli v okolí Radomyšle.¹⁶ V této listině je Bavor uveden jen kvůli upřesnění Bolemily, nabízí se tedy otázka, zda v době sepsání nebyl Bavor už mrtev. August Sedláček se domnívá, že i kdyby byl Bavor živ, mohla by být tato donace na něj zcela nezávislá a že by snad vsi mohli být součástí jejího věna. Proti darování navíc stáli její synové.¹⁷ Toto navíc také podporuje domněnku, že Bolemila byla dcera neznámého šlechtice, který sídlil v jižních Čechách, a právě sňatek byl důvodem přesunu Bavorů. Bolemila mohla být dcerou a snad i dědičkou Radomyšle a okolí. V této darovací listině se bohužel ale přímo o Radomyšli nedočítáme.

První zmínka o tom, že by Radomyšl patřila Bavorům se objevuje až v roce 1284, kdy ji nalézáme ve výčtu jejich majetku. Až v roce 1320 se fara s kostelem stala součástí johanitského řádu a v roce 1359 už potom celé městečko. Příchod Bavorů do Radomyšle se ale musel uskutečnit mnohem dříve. Svědčí o tom celá řada náhrobních kamenů se značkou bavorské střely, které jsou datovány do 12. století.¹⁸

Ať už to bylo jakkoliv, po svém příchodu se Bavorové usídlili na ostrožně na soutoku

Paginae historiae mediaevalis. ISBN 80-210-2480-1. s. 70-72.

¹³ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 42 – 48 + MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady*. Praha: Odeon - nakladatelství krásné literatury a umění, 1972. České dějiny (SNKLHU, Odeon), s. 82.

¹⁴ MICHÁLEK, Jan. *Město Strakonice a nejbližší okolí v pravěku, až raném středověku*, in. Kol. autorů, Strakonice. Vlastivědný sborník I, Strakonice 2002, s. 33-37.

¹⁵ MENCL, Václav. *Počátky středověké architektury v jihozápadních Čechách*, Zprávy majetkové péče 20, Praha 1958, s. 138.

¹⁶ KOTLÁŘOVÁ, Simona. *Bavorové erbu střely*. České Budějovice: Veduta, 2004. ISBN 9788086829043., s. 22-25.

¹⁷ NECHVÁTAL, Bořivoj. Donace Bolemily, manželky Bavora ze Strakonice a nejstarší zprávy o Radomyšli. Nechvátal, Bořivoj. In: Výběr : Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech České Budějovice : Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích 31, č. 2, (1994,) s. 81.

¹⁸ Tamtéž, s. 78.

Volyňky a Otavy s kamenným kostelem a dřevěnou obytnou budovou. Hradbu tvořila nejspíše jen dřevěná palisáda. Bavor byl zvyklý na jiný luxus, tak se rozhodl k přestavbě. K vlastní realizaci se ale zřejmě dostal až jeho syn.¹⁹

2.4. BAVOR I.

Někteří se domnívají, že je to stejný Bavor, který měl za manželku Bolemilu, přišel z Moravy a nechal vystavět kamenný hrad. Pokud by to měl být ale stejný Bavor, musel by se dožít velice vysokého věku. Další hypotetickou možností by bylo, že v té době žili na Strakonicku dva Bavorové, otec a syn. Otec měl za ženu Bolemilu, před rokem 1225 umírá a ona samostatně disponuje s jeho majetkem. Zbýlý majetek potom zdědí syn Bavor I. V listinách se bohužel nikdy neobjevuje otec a syn dohromady a mezi výměnou generací je vždy několikaletá mezera. To může dokazovat to, že otec vždy zemřel dřív, než syn dosáhl plnoletosti.²⁰ Nemůžeme správně určit pořadí, protože oni sami se tak nenazývali.

Za zmínku ještě stojí listina Václava I. z roku 1233, kde je mezi svědky podepsán Bavor z Radotína, který bývá někdy ztotožňován s Bavorem I. nebo je alespoň považován za příbuzného. Může to být ale opravdu on, protože v této době nebyl hrad s největší pravděpodobností ještě dostavěn a jako přechodné bydliště v letech 1234/1235 mohli používat právě Radotín.

Až 17. února 1235 v listině Václava I. použije poprvé jméno Bavor ze Strakonice. V těchto letech už tedy musel být hrad alespoň natolik dokončen, aby v něm takový velmož mohl žít. Hrad je pokládán za jeden z prvních šlechtických hradů v zemi. Už při výstavbě se muselo počítat s přítomností johanitské komendy, což je ve střední Evropě naprosto výjimečné. Také v této listině poprvé nacházíme název města Strakonice, i když v latinské podobě. Název zřejmě pochází ze slovanského osobního jména Strakoň a tato ves tudíž původně patřila lidem Strakoňovým. Toto označení místa se mohlo vytvořit už v 1. polovině 12. století. V roce 1235 se mladý Bavor společně se svým možným bratrancem Vyšemírem z Blatné vydává do Plzně, aby svojí přítomností svědčili v obdarování chotěšovského kláštera premonstrátek. Bavor byl zde napsán na listině mezi prvními třemi feudály, což značí jeho důležitost.²¹ Bohužel s prameny o blatenské větvi Bavorů je to ještě horší, prameny zachycující existenci hradu v Blatné téměř nemáme a z tohoto období je pouze

¹⁹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 34.

²⁰ Tamtéž, s.35.

²¹ CDB III., č. 104, s. 123–124.

z části dochovaná románská kaple.

O soukromém životě Bavora I. toho příliš nevíme. Určitě byl ženat a měl minimálně jednoho syna, už ovšem nevíme, kdo byla jeho manželka. Mohlo by jich být i více, listiny zachycující jejich jména si odporují. V listině z roku 1243 si nechává Bavor potvrdit dar křížovníkům sv. Jana čili johanitům. Dar obsahoval několik vesnic a potvrdil ho jak král Václav I., tak o několik let později i mladý Přemysl Otakar II. K Bavorovu daru přidala ještě jednu ves *matrona* Dobroslava. Je tu ale ještě jedna listina, datovaná také rokem 1243, která mluví o dvou vesnicích a *uxor* Bohuslavě. Oba výrazy mohou vyjadřovat manželku. Můžeme se tedy domnívat, že Bavor I. měl nejdříve manželku Dobroslavu a po její smrti (a podle M. Svobody ani jiná možnost není²²) se znovu oženil se ženou jménem Bohuslava. Jiří Kuthan měl teorii, že Dobroslava byla matkou Bavora I., zatímco Bohuslava byla jeho manželkou. To ale také není příliš pravděpodobné, protože by musely ve stejné době žít dvě manželky Bavorova otce. Sám Kuthan později tuto svoji teorii opouští. Ovšem také nelze zavrhnout variantu, že písař některé z listin neměl tolik informací o rodě Bavorů a popletl jména, která slyšel.

S určitostí můžeme říct, že Bavor I. měl dceru Domaslavu, která si v roce 1256 vzala za manžela Jindřicha z Lichtenburka. Oba byli v blízkém stavu příbuznosti, a proto musel jejich sňatek schválit papež. Díky tomu se vůbec dozvídáme o dceři a víme i celé její jméno.²³

V roce 1238 se s Bavořem I. setkáváme jako s královským číšníkem, což byl poměrně prestižní úřad. Jeho úloha spočívala v obsluhování krále během slavnostních událostí. U krále ale moc často nepobýval, spíše se s ním setkával, když se král dostal do jeho okolí. Dokonce se v určitých letech vlády Václava II. neobjevuje vůbec. Jak je to možné? Jak už jsem psala výše, v dějinách Strakonice se Bavor objevuje jako velmož, který daroval polovinu hradu a okolních vesnic johanitskému řádu. Starší historici to odůvodňovali jeho účastí na třetí křížové výpravě v letech 1189-1192.²⁴ K této křížové výpravě ale nemáme žádný písemný důkaz, ale skládací oltář z 20. let 16. století, by měl dokládat, že Bavorova cesta do Svaté země byla ještě v raném novověku živá a zřejmě oblíbená. Tento oltář můžeme v kostele sv. Prokopa vidět dodnes. Z první čtvrtiny 16. století také pochází oltář svaté Anny Samotřetí. Na hlavním oltáři najdeme samozřejmě sv. Annu s Pannou Marií a Ježíškem. Na

²² SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 43.

²³ CDB V/1, č. 104, s. 178–79.

²⁴ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. Klatovy: Vyňato z časopisu Šumavan, 1878, 299 s., s. 256.

oltářních křídlech je vyobrazena legenda o založení strakonické komendy rytířů sv. Jana Jeruzalémského. Tyto informace máme hlavně od starších autorů, kteří oltář viděli ještě v lepším stavu, než ve kterém je dnes. Na první řezbě je zobrazen muž klečící uprostřed skalnaté krajiny, ke kterému přichází anděl s listinou a třemi pečetěmi. Tím mužem by měl být právě pan Bavor I., který slibuje Bohu, že pokud se z výpravy vrátí zdrav, a navíc mu jeho těhotná manželka mezitím porodí syna, obdaruje johanitský řád. Druhý reliéf zobrazuje opět pana Bavora, jak se loučí se svojí ženou Bolemilou. Další reliéf už ukazuje narození dítěte. Příběh je zakončený symbolicky obětováním beránka v chrámu, což je hlavní symbol sv. Jana Křtitele, patrona johanitů.²⁵ Starší autoři se opět domnívají, že pokud by se nějaký Bavor III. křížové výpravy opravdu zúčastnil, tak by to mohl být jedině Bavorův stejnojmenný otec. Určitě by to nemohl být Bavor I., který zemřel roku 1260. V té době byl obvyklý věk úmrtí okolo padesáti let a kdyby to byl tentýž Bavor, muselo by mu být okolo osmdesáti let. Bohužel opět nemáme dostatek pramenů.

Na druhou stranu musí mít tato pověst o Bavoru I. reálný podklad. Jsou různé teorie, jedna z nich říká, pokud by to měl být Bavorův otec, tak by musel slib daný johanitům přejít z otce na syna a doba realizace slibu by byla příliš dlouhá. Nelze tedy vyloučit, že Bavor I. opravdu Svatou zemi navštívil, a to v letech 1238-1242, kdy zmizel z veškerých listin Václava I. Nebyla by to přímo III. křížová výprava, ale samostatná výprava. Styky s Palestinou v této době byly velmi časté. Toto jsou ale opět jen dohady.

Po této pětileté odmlce nacházíme Bavora I. v červenci 1242 na královském dvoře, kdy svědčil pro řád německých rytířů na hradě Křivoklát. Na počátku roku 1243 si Bavor nechává potvrdit své obdarování rytířskému řádu johanitů v Písku. Po roce 1244 Bavor I. opět na několik let z pramenů mizí.

V těchto letech už také dochází k soupeření mezi Václavem I. a jeho synem Přemyslem. Nevíme, jak se k této situaci staví Bavor, ale podle jeho pozdější pozice u krále Přemysla II., můžeme předpokládat, že podporoval právě mladého Přemysla. Kvůli tomu bychom si také mohli vysvětlit jeho absenci u dvora ještě za vlády Václava I. Musíme si uvědomit, že si v té době stále držel úřad královského číšníka, a to až do roku 1251.²⁶ V září 1253 ale Václav I. umírá a už v listopadu se Bavor objevuje v Praze, kde působí jako svědek hned v prvních listinách nového krále. Také ho mnohem častěji doprovází na cestách, a to v okruhu stálých věrných. V tom samém roce věnuje Bavor johanitům další vesnice. Zajímavé je, že vesnice

²⁵ KUPKA, Jiří. *Sakrální architektura v Strakonících*. Kupka, Jiří. In: *Strakonice : vlastivědný sborník. Díl 1., Kapitoly z historie / Strakonice : Město Strakonice, 2002, s. 155–156.*

²⁶ CDB IV/1, č. 203, s. 363.

se nachází v plzeňské provincii, takže sám Bavor je mohl nejdříve dostat od krále za věrné služby. Další odměnou byl titul *camerarius*, kterým ho král obdaroval v roce 1254. Úřadem nejvyššího komorníka se dostal na nejpřednější místo společenského žebříčku a udržel si ho až do své smrti v roce 1260.²⁷ Jednalo se o nejvyššího státního úředníka na královském dvoře s především soudními pravomocemi v prostředí zemského soudu, tj. soudu především šlechtického, řešícího hlavně majetkové soukromé záležitosti.²⁸ Bavor I. se nikdy neobjevuje v listinách, vydaných v cizí zemi. Jedinou výjimkou byla návštěva dolnorakouského města Láva v roce 1260. V tom samém roce patrně Bavor I. také zemřel. Dokonce sepsal závět, která se tedy nedochovala, ale víme o ní z listiny Bavora II. z roku 1279.²⁹ O smrti pana Bavora a jeho dětech mluví také závět' Voka z Rožmberka ze 4. června 1262, která je jedna z mála dochovaných na našem území.

2.5. BAVOR II.

V literatuře se často objevuje s přídomkem Veliký.³⁰ V době, kdy zemřel jeho otec, byl s největší pravděpodobností ještě nezletilý. Jeden z faktů, který se opět udává je, že nikdy nevystupují dva Bavorové současně. Strakonické panství proto muselo zůstat bez mužského pána. Majetek byl buď spravován vdovou po Bavoru I. nebo poručíky, které určil ještě předtím, než zemřel. Samotný nezletilý Bavor našel nový domov u královského dvora. V té době to nebylo nic neobvyklého, chlapci z významných šlechtických rodů byli posíláni ke dvoru, aby si osvojili společenské a vojenské dovednosti. Důležité také bylo, aby se dostali do veřejného povědomí. Podle závěti Voka z Rožmberka, kterou už zmiňuji v předchozí kapitole, měl mít Bavor I. ještě mladšího bratra, o něm ale žádné další zprávy nemáme.

První zmínku o Bavoru II. najdeme v roce 1263 při slavnostním založení cisterciáckého kláštera opatství Zlatá koruna. Bavor je zde napsán až mezi poslední svědky, čemuž se nelze divit. Byl mladý a nenáležel k žádnému úřadu.³¹

Od roku 1267 se Bavor II. několikrát objevuje v listinách krále Přemysla Otakara II. a také ho doprovází na jeho cestách. Orientačně můžeme říct, že se narodil někdy v rozmezí let 1250-1255, takže v této době mu mohlo být okolo patnácti let. S králem měli velmi dobrý

²⁷ CDB V/1, č. 30, s. 69.

²⁸ FIALA, Zdeněk. *Komorník a podkomoří: (pojedení o počátcích a vzájemném poměru obou do konce 13. století)*. Zdeněk Fiala. In: Sborník historický / Praha : Historický ústav ČSAV Sv. 2, (1954), s. 57-82.

²⁹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0. s. 59.

³⁰ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989, s. 28.

³¹ CDB V/1, č. 391, s. 583.

vztah, proto se mu také Přemysl postaral o nevěstu. Měl několik nemanželských dětí, což v té době nebylo nic mimořádného, ale nemohl je provdat za některého z vládnoucích rodů, protože přece jen šlo o levobočky. Se svojí první manželkou Markétou Babenberskou neměli žádné potomky a ona sama mu vybrala dívku, se kterou si měl král vyzkoušet svoji plodnost. Tou dívkou byla Anežka z Kuenringu. Spolu zplodili tři děti: Mikuláše, Anežku a Elišku. Po rozvodu s Markétou si právě tyto tři děti nechal legitimizovat. Znovu se poté oženil s vnučkou Bély IV. Kunhutou, která mu zajistila vytouženého dědice a trvalý mír s uherským královstvím. A právě nemanželská dcera Anežka se stala manželkou Bavora II. ze Strakonice někdy kolem roku 1269, krátce po dovršení dospělosti.³² Na listině ze 4. července 1269 Přemysla Otakara II. už je Bavor uveden mezi nejpřednějšími muži země.³³ V tom samém roce také cestuje s královským dvorem, například na Křivoklát nebo na Moravu.

Do Strakonice se zřejmě vrací až v roce 1270, kdy dochází k rozsáhlé přestavbě hradu, aby odpovídal společenskému postavení pána a jeho manželky. Také bere pevně do rukou své zbylé majetky a začíná s nimi hospodařit.³⁴ Přestavba hradu se měla týkat jak obytného prostoru, tak i obranyschopnosti celého areálu. Kromě obytného prostoru, který se nyní nově spojil s johanitskou částí, tak došlo také ke stavbě kamenné hradby. Nachází se na západní a severní straně hradního areálu, a navíc uprostřed západní strany stojí mohutná okrouhlá věž. Věž má specifický stavební prvek, kterým je jakýsi obrácený břit. Břit má bránit poškození věže při jejím odstřelování a můžeme říci, že má tzv. kapkovitý půdorys. Své jméno, Rumpál, věž získala podle stejnojmenného zařízení, které sloužilo k tahání vody ze studny nebo (jako v tomto případě) ke spouštění odsouzcenců do spodní části věže, která sloužila jako hladomorna. Vrchol věže byl opatřen dvěma patry ochozu. Pod spodním ochozem se nacházejí chrliče v podobě nadpřirozených příšer a oblud.³⁵ Poslední změnou na hradě bylo purkrabství. Podobné architektonické prvky, především portál nacházející se v obytném paláci, můžeme nalézt také v přílehlých královských hradech, např. v Písku nebo na Zvíkově. Můžeme tedy předpokládat, že si Bavor na svoji stavbu bral huť právě z těchto královských staveb.³⁶ Tato rozsáhlá přestavba se týkala jen světské části, protože Bavor II. nepatřil

³² SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 71-72.

³³ CDB V/2 č. 571, s. 150.

³⁴ KOTLÁROVÁ, Simona. *Strakonický hrad - stavebně historický vývoj*. In: Strakonice : vlastivědný sborník. Díl 1., Kapitoly z historie / Strakonice : Město Strakonice, 2002, s. 139-147.

³⁵ Věž Rumpál – dostupné z <https://www.hradstrakonice.cz/hrad/fr.asp?tab=hrad&id=38&burl=&pt=AR> – viz. příloha č. 1.

³⁶ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN,

k výrazným podporovatelům johanitského řádu a celou dobu působení Bavorů byly tyto dvě části striktně odděleny.

V letech 1260-1270 panuje v českých zemích mír. Bohužel po smrti Bély IV. nastupuje jeho syn Štěpán, který je zatvrzelý odpůrce Přemysla. V bojích, které následovaly, jsme Bavora II. v žádné listině nenašli. Nacházíme ho až 14. července 1271 u Bratislavy, kde byl podepsán mír mezi českým a uherským králem.³⁷ Po této etapě je Bavor u dvora stále sporadicky. V lednu 1272 je přítomen u krále v Praze a pak až téměř za rok na hradě v Míšni.³⁸³⁹ V následujících letech dokonce mizí úplně, znovu jej nacházíme až v květnu 1277, ale to už je situace v zemi úplně jiná.⁴⁰

Miroslav Svoboda se domnívá, že se Bavor mohl cítit u dvora odstrčený, protože stále neměl žádný zemský ani dvorský úřad, i když se jednalo o velmi významného šlechtice. Nikdy ale proti králi nevystoupil a spíše se soustředil na své pozemky na jihu Čech. Chtěl také rozšířit svoje pozemky směrem na Horažďovice, ale zde zřejmě narazil na Přemyslovu neústupnost, protože je začal opevňovat až po Přemyslově smrti. Ten měl nejspíše obavu z toho, aby proti němu šlechta nevystoupila stejně jako proti jeho otci a zakázal měštům budovat hradby. Šlechta totiž ani teď nebyla spokojená, protože Přemysl chtěl upevnit královskou moc a centralizovat řízení země. Kvůli tomuto se také od Přemysla odvrátilo mnoho významných šlechtických rodů, např. Vítkovci, Lichtenberkové, Rýznberkové a další, což vedlo až k porážce na Moravském poli.

V této době se také Vítkovci s Bavorovci sblíží, což můžeme doložit dvěma listinami o prodeji vesnic z roku 1274. Bavor zde vystupuje jako autorita a osoba, která disponuje důvěryhodnou pečeti.⁴¹ Poté ale zase dochází k ochabnutí vztahů. Buď kvůli tomu, že se Bavor stává purkrabím na Zvíkově, který byl v zájmu Vítkovců nebo tomu, že se Vítkovci v letech 1276-1278 otevřeně staví proti králi, zatímco u Bavora II. lze předpokládat přítomnost v Přemyslově vojsku.⁴²

Jak už jsem psala výše, Přemysla opustilo mnoho šlechtických rodů, a proto si chtěl

Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0. s. 75.

³⁷ CDB V/2, č. 637, s. 256.

³⁸ Hrad nacházející se v historickém území Saska, konkrétně v míšenském markrabství.

³⁹ CDB V/2, č. 651, s. 280 a č. 693 a s. 333.

⁴⁰ CDB V/2, č. 834, s. 538.

⁴¹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 79.

⁴² Viz. příloha č. 2.

udržet věrnost těch, kteří mu zůstali. Bavor je zřejmě proto jmenován nejvyšším maršálkem. Jako maršálek je poprvé uveden na listině z Brna, vydané 1. května 1277.⁴³ Ještě téhož roku svědčí na listině Přemysla a Rudolfa Habsburského, zastoupeného jeho synem Albrechtem, kde mimo jiného, má Bavor společně s dalšími šlechtici dohlížet na ukončení pohraniční války a odškodnění všech způsobených křivd. I na tomto dokumentu můžeme vidět, že Bavor získává stále pevnější pozici na královském dvoře. Tato smlouva bohužel nikdy nevyšla v platnost a Bavora od té doby nacházíme na královském dvoře mnohem častěji. Je svědkem na dalších listinách Přemysla a Rudolfa v Praze a naposledy pak v Litoměřicích.

V roce 1278, na den svatého Rufa, pak dochází k rozhodující bitvě na Moravském poli, kde král umírá. Většina šlechticů byla zajata a je možné, že to samé se přihodilo i Bavoru II.⁴⁴ Podle druhého pokračovatele Kosmy byli ti nejurozenější představitelé země odvedeni do měst, zavřeni do vězení a spoutáni železnými okovy, aby dali stříbro a zlato za své vykoupení. Pokud by to tak opravdu bylo, musel by za sebe dát Bavor značnou sumu a jeho návrat domů by se mohl protáhnout. Tuto hypotézu nelze vyloučit, protože další zmínku o něm máme až v říjnu 1279. Nadále zastává úřad maršálka, nikde se však nedozvídáme o jeho aktivitách.⁴⁵

Poslední zmínkou je listina s vlastní pečeti z 16. října 1279. Zde daruje pět domovních parcel v Horažďovicích johanitskému řádu náhradou za stejný počet městišť.⁴⁶ Tato městiště jim musel Bavor II. odebrat kvůli hloubení příkopů kolem města.⁴⁷ Jak už jsem výše zmiňovala, k budování hradeb mohl přistoupit až po smrti Přemysla, kdy už nebyl ničím omezován. Dokončení hradeb a udělení městských práv už se bohužel nedočkal. O jeho úmrtí opět nemáme přesné informace, klademe ho někam do rozmezí let 1279-1289. Opět také zůstal majetek Bavorů bez pána, protože všichni jeho tři synové byli nezletilí. Ani nevíme, jestli žila jejich matka Anežka, která by se dále mohla starat o rozsáhlé panství.

2.6. BAVOR III.

Ze svazku Bavora II. a Anežky, nemanželské dcery Přemysla Otakara II, se narodilo nejméně šest dětí. Nejstarší syn nesl opět rodové jméno Bavor, prostřední syn nejspíše Vilém a nejmladší syn Mikuláš. Všechny děti se museli narodit v letech 1270, kdy by mohla být

⁴³ CDB V/2, č. 834, s. 538.

⁴⁴ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 85.

⁴⁵ Tamtéž, s. 85.

⁴⁶ Pozemek, půda, případně volný prostor či staveniště ve staročeštině.

⁴⁷ RBM II, č. 2801, s. 1228.

potencionálně svatba Bavora a Anežky, až 1279, eventuálně ještě 1280, kdy Bavor II. umírá. Dalšími dětmi by měly být dcery, a to Anežka, Markéta a Jitka.

Opět nemůžeme říct, kdo se asi deset let staral o rodinný majetek. Situace v zemi v té době nebyla jednoduchá, po smrti krále se zhroutil jakýkoliv systém a nepřátelská šlechta začala rabovat majetek. Mladý nástupce Václav byl odvezen z Prahy, uvězněn na Bezdězu a poté přesunut do Berlína.⁴⁸ Ota IV. mezitím udržoval správu nad Čechami, při které došlo k naprostému úpadku všech vrstev společnosti. Šlechta a představitelé královských měst proto rozhodli za obrovské peníze vykoupit Václava z braniborského zajetí. Braniboři odcházejí z Čech a na přední pozici v zemi se dostává Závíš z Falkenštejna. Bavorové se v tuto chvíli v politice neangažují zřejmě proto, že nemají žádného dospělého představitele rodu. Žádná část jejich majetku ale nebyla ztracena a z toho důvodu se předpokládá, že děti Bavora II. musely mít silného poručníka.

Bavor III. sám vystupuje na veřejnosti až na konci osmdesátých let třináctého století. Hned poté, co se Václav II. chopil sám vlády, udělal změny v předních zemských úřadech. Díky své věrnosti byl Bavor III. jmenován zvíkovským purkrabím. Jeden z důvodů nejspíš byl, že Bavorové svou polohou na jižních hranicích země představovali jistou oporu krále proti Vítkovcům.⁴⁹

Po převzetí rodinného majetku začal Bavor opět přestavovat hrad. Navázal již na předchozí úpravy svého otce a celé dílo dokončil. Přestavba směřovala k johanitské části hradu, kde Bavor nechal zaklenout ambity a ukončil výstavbu kostela, završenou dostavbou věže. Na průčelí by měl být nápis vzpomínající na Bavora III.: ANNO DOMINI MUNDI MCCCXI / MCCCXVII REGNATE JOHANNE REGE BOHEMIE BAWARUS DE BAWOROW.⁵⁰

Za zmínku z přestavby stojí ještě malba kola paní Štěstěny⁵¹ z roku 1310, kdy přízeň Bavorů stoupala a klesala podle politické situace. Na kole Štěstěny se právě ocitl i sám Bavor III., na vrcholku jako zvíkovský purkrabí a mocný šlechtic, po nástupu Rudolfa Habsburského se stává zemským škůdcem, aby vystoupal na vrchol opět jako příznivec krále

⁴⁸ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 89.

⁴⁹ Tamtéž, s. 94.

⁵⁰ Léta Páně 1311/1317 za panování českého krále Jana. Bavor z Bavorova; KUPKA, Jiří. *Sakrální architektura v Strakonících*. Kupka, Jiří. In: *Strakonice : vlastivědný sborník. Díl 1., Kapitoly z historie / Strakonice* : Město Strakonice, 2002 s. 153-154.

⁵¹ Viz. příloha č. 3.

Jana Lucemburského.⁵²

Mnohem rozsáhlejší přestavbu prováděl na hradě v Horažďovicích, kam se přesunula správní funkce z nedaleké Práchně. V roce 1293, dokonce dřív než Strakonice, byly obdařeny městskými právy. Město bylo vyňato z pravomoci krajských úředníků a veškeré soudní případy spadali přímo pod Bavora III. a od něho šlo odvolání přímo ke královskému komorníkovi.⁵³ Horažďovice v té době také začínají používat městskou pečeť. Na pečetním poli jsou dvě štíhlé věže symbolizující městské hradby a dole jsou vyobrazeny štíty s rodovým znamením majitelů města.⁵⁴ Již z roku 1251 je zde doložen farní kostel sv. Petra a Pavla, kde vykonávali bohoslužby řádoví bratři. V listině z 23. dubna 1298 vydané ve Strakonici jim Bavor III. daroval tři kilometry louky vhodné pro založení nové osady.⁵⁵

Jako významný velmož jezdil Bavor na zasedání zemského soudu, kde se soudily majetkové a trestní záležitosti šlechty. Bohužel je zde doložen pouze jednou, a to v roce 1291.⁵⁶ V hlavním městě je také naposledy zachycen v roce 1294, kdy svědčí u míru krakovského biskupa Prokopa a krále Václava II.⁵⁷ Bohužel poté už z listin mizí jména svědků, takže už nemáme, jak doložit pobyty Bavora III. u dvora.

Po smrti Václava III. v Olomouci, byl nově zvoleným českým králem Rudolf Habsburský. Bavor s ním nevychází příliš dobře, a proto se král rozhodl vytáhnout proti němu s vojskem. Nevíme, jak dlouho Bavor dokázal Rudolfově obléhání vzdorovat, ale mohlo to být nanejvýš pár týdnů a Bavor III. se rozhodl kapitulovat. V té chvíli se ale ukázal špatný zdravotní stav českého krále a Rudolf Habsburský 3. července 1307 umírá. Spor by v té chvíli končil a Bavor by nadále zůstal zvíkovským purkrabím a ovládal by celé Pootaví. Byla na něj ale sehrána scénka Jindřichem z Rožmberka, kdy Bavor III. kapituloval a vzdal se Zvíkova před mrtvým králem.⁵⁸ O této situaci pojednává písemnost s datem 4. července

⁵² PAVELEC, Petr. *Nástěnná malba kola Štěstěny v komnatě strakonického hradu*. In: Umění. Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky. Praha : Ústav dějin umění Akademie věd České republiky 47, č. 3, 1999, s. 169-174.

⁵³ CIM IV/1, č. 12, s. 25-26.

⁵⁴ PELANT, Jan. *Znaky a pečete západočeských měst a městeček*. Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1985. 287 s. + 54 s. obr. příl., s. 53.

⁵⁵ RBM, č. 2811, s. 1231-1232.

⁵⁶ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 99.

⁵⁷ RBM II, č. 1653, s. 708.

⁵⁸ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 103.

1307.⁵⁹⁶⁰ Tímto byly vztahy mezi Rožmberky a Bavorsy velmi narušeny, a přitom dcera Jindřicha, Markéta z Rožmberku, byla Bavorovou manželkou. Tady ale nevíme, kdy ke sňatku mělo dojít, je možné, že až po smrti Jindřicha. Jedinou věcí, kterou víme, je, že z tohoto svazku nevzešli žádní mužští potomci.

Po této události se Bavor stáhl do pozadí. S nástupem Jana Lucemburského zřejmě souhlasil, nebo alespoň nemáme žádný důkaz, že by protestoval. 25. července 1315 byl zřejmě za věrnost odměněn horou Prácheň, která byla vhodná ke stavbě hradu. Na místě v té době byly jen zbytky starého hradiště. Pozemek měl závazek k tomu, že kdyby panovník kdykoliv potřeboval, je mu hrad k dispozici.⁶¹ S výstavbou hradu začal Bavor téměř okamžitě.

Dispozice hradu byla trojdílná. Z přední části hradu, která plnila obranou funkci, se dochovaly pouze zbytky valového opevnění. Nejdůležitější střední část je 102 metrů dlouhá a 34 metrů široká a rozpíná se po celém vrcholu kopce. V jejím čele stála okrouhlá útočná věž, ke které ještě přiléhala vstupní brána. Dlouhé nádvoří obklopovala do delších stranách palácová křídla.⁶² Na jižní straně nacházíme malé flankovací⁶³ věže, které byly střídavě čtverhranné a polookrouhlé.⁶⁴

I když s Janem měl ze začátku zřejmě dobré vztahy, tak 27. prosince 1317 ho nacházíme ve Vídni, kde je podepsán jako spojenec v odboji proti němu.

Vraťme se ale ještě zpátky ke Strakonícím. V době Bavora III. byly rozděleny na dvě části. Na menší část, která ležela pod hradem a mohla být čas od času zaplavována a na větší část, která byla založena na vyšším a sušším místě na severním břehu Otavy. S hradem byly tyto dvě části spojeny dvěma mosty. Městské právo také musely Strakonice získat na Bavora III. a tento fakt můžeme najít v listině z roku 1308,⁶⁵ ve které věnuje johanitům vesnice Pracejovice a Únice,⁶⁶ a pak ještě mlýn, patřící dříve měšťanu Kosmovi. V další listině z roku 1318 se nám existence města potvrzuje, a ještě k tomu se dozvídáme o špitálu, který

⁵⁹ RBM II, č. 2133, s. 919.

⁶⁰ Viz. příloha č. 4.

⁶¹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 106–107.

⁶² Viz. příloha č. 5.

⁶³ Tj. základní prvek aktivní ochrany, kde flankování pokrývá tzv. mrtvý prostor při patě opevnění, které není možné účinně bránit z jeho ochozu.

⁶⁴ HORA, Josef V. *Prácheň: hora, hradiště, hrad*. Horažďovice: Prácheňsko, 2009. ISBN 978-80-254-6202-7, s. 46–49.

⁶⁵ RBM II, č. 2818, s. 1235.

⁶⁶ Viz. příloha č. 6.

zřejmě vznikl jen díky johanitům, několika mlýnech a škole.⁶⁷ Listina nese dvě Bavorovy pečeti. Rod byl zřejmě stále velmi bohatý a významný, svědčí o tom stavba několika sídel, nejenom přestavba Strakonice, Horažďovic a Práchně, ale také vybudování Pořešína a Bavorova.⁶⁸

Bavor III. přesídlením do Bavorova přestal být věrný johanitskému řádu a projevuje náklonost k cisterciáckému klášteru. Věnoval jim několik vesnic a na oplátku si vymohl pohřeb v klášteře a zádušní mše.⁶⁹ Bavor III. je v té době zaneprázdněn, protože se aktivně věnuje odboji proti králi. Dokonce se vypravil do Vídně vyjednávat s Friedrichem Habsburským. Vrací se počátkem roku 1318 a krátce na to umírá.⁷⁰ Podle Augusta Sedláčka umírá 26. ledna 1318. Umírá ve věku čtyřiceti pěti let a bohužel nevíme, jestli to byla krátkodobá nemoc nebo jestli ho tížil dlouhodobý špatný zdravotní stav.

Je uložen ve Zlaté koruně v chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Gotický náhrobek se nedochoval, dnes je tam barokní. Náhrobek má podobu rakve, na které leží Bavor podpíraný ženskou postavou a dívající se na nebe. Za nimi stojí pyramida s erbem střely.⁷¹ Pod sochou je ještě nachází socha Štědrosti, která podává chlapci peníz a celý náhrobek má značit rytíře a štědrého donátora, který po smrti odložil zbroj a je připraven odejít.⁷²

Po jeho smrti už se žádný Bavor nepohyboval takto aktivně na politické scéně. Další Bavorové už se pohybovali jen v jižních Čechách. Nechal po sobě bezdětnou manželku Markétu, která ho přežila o dlouhých čtyřicet let. Zemřela až v roce 1357 neznámo kde a je pohřbena v Rožmberské hrobce.

2.6.1. ROZDĚLENÍ RODINNÉHO MAJETKU A DALŠÍ DĚTI

K rozdělení majetku došlo v roce 1312 mezi tři bratry: Bavora, Mikuláše a Viléma. Nemáme k tomu žádnou listinu, ani žádnou zmínku o sporu. Od roku 1315 už Bavor vystupuje pouze s predikátem z Bavorova. S největší pravděpodobností on sám toto město založil a nechal si zde vybudovat sídlo, které se do dnešní doby bohužel nedochovalo. Dále si nechal Pořešín,

⁶⁷ BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Město Strakonice*. Praha: Vyšehrad, 1947. 23 s., pl., fot., s. 4.

⁶⁸ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 111.

⁶⁹ RBM III, č. 240, s. 98–99.

⁷⁰ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl sedmý, [Písecko] /*. ilustrují bratři Liebscherové, B. Kutina a V. Král z Dobré vody. Praha: Tiskem a nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka, 1890. 307 s., [34] l. obr. příl. : il., mapy, erby, s. 90.

⁷¹ BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cisterciánský [spr. Zlatá Koruna]*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907, s. 33, 98.

⁷² Viz. příloha č. 7.

Horazd'ovice a Prácheň. Prostřední Mikuláš dostal rodové sídlo ve Strakoncích a Vilém se usadil v Blatné. Ani on si nemusel postavit nový hrad, stačilo dostavět část obytného paláce, aby se zde mohl žít.⁷³ O Mikuláši ještě víme, že měl syny Bavora a Viléma. Na listině je zaznamenán jen v roce 1315, kdy také souhlasil s darováním Bavora johanitskému řádu.⁷⁴ Zřejmě už se nikdy nedozvíme, proč zrovna takto rozdělili majetek a rodové sídlo nepřipadlo nejstaršímu bratrovi. Bavor II. měl také ještě dcery. Nejstarší Anežka, nejsme si tedy přesně jisti jménem, se v největší pravděpodobnosti provdala za syna Štěpána Ákose, uherského vyslance. Sňatek domlouval její bratr Bavor III., který se jako nejstarší z rodu musel o sestru postarat. To samé se dělo i v případě další sestry, Markéty, která si vzala Hynka Hlaváče z Dubé. O nejmladší sestře Jitce máme záznam o úmrtí v benediktínském klášteře u sv. Jiří na Pražském hradě.⁷⁵

2.7. VILÉM ZE STRAKONIC

O Vilémovi poprvé slyšíme v listině z roku 1315 Bavora III., o které už jsem psala výše, kde obdarovává cisterciáky.⁷⁶ Dne 28. ledna 1318 vydává svoji první listinu, ve které potvrzuje Bavorův dar. Nejzajímavější na této listině je seznam osob vyskytující se na dvoře Viléma. Jako první je zde jmenován převor johanitů Jindřich ze Strakonic, hned za ním plebán Jan, Bašek ze Štěkně, Čadek ze Sudoměře a Alber z Dobevi. Můžeme z toho určit, že kolem Viléma se pohybovalo jak mnoho johanitských bratří, tak i nižší šlechtici. Z další listiny se dozvídáme ještě další informace. Vilém zde 3. září 1320 daruje kostel Panny Marie v Pičíně a svatostánek v městečku v Radomyšli. V listině jsou uvedeni příslušníci vladyckých rodin a důležití obyvatelé hradu ve Strakoncích.

Další listiny, které vydal, můžeme hojně najít v archivu johanitů. Většinou se týkají majetkových záležitostí, odkazů, prodejů a darů především řádu, ke kterému měl Vilém velmi blízko.⁷⁷ Do dnešní doby se z tohoto období prvních Lucemburků dochovaly dvě heraldické památky, a to z erbovní galerie v Jindřichově Hradci a z galerie na hradu Laufu⁷⁸

⁷³ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonic: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0, s. 114.

⁷⁴ RBM III, č. 240, s. 98–99.

⁷⁵ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 52.

⁷⁶ RBM III, č. 240, s. 98–99.

⁷⁷ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonic: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 126.

⁷⁸ Viz. příloha č. 8.

u Norimberku. Erb Bavorů je tu uveden vedle jiných významných velmožů, díky čemuž je můžeme zařadit do předních řad českých šlechticů první poloviny 14. století.⁷⁹ Většina z těch, co byli právě vyobrazeni v galerii v Jindřichově Hradci, tak se vydali na výpravu do Litvy s Janem Lucemburským na přelomu let 1328/1329. Bohužel o přítomnosti Viléma na výpravě nemáme přímý doklad.

Vilém se také na krále obracel v různých záležitostech. Roku 1321 dokonce králi odevzdal všechn svůj majetek a od té doby musel krále žádat o souhlas při dalším obdarování johanitského řádu.⁸⁰ Snad to bylo kvůli tomu, že byl v té době už skoro padesátiletý, byl svobodný a bez potomků. Synové jeho bratra, Mikuláše, byly zřejmě ještě moc mladí nebo se ještě nenarodili.⁸¹ Nakonec ale stejně majetek připadl synovi Mikuláše Bavoru IV, ale on také musí žádat o povolení při obdarování johanitů.⁸²

Vilém je také autorem hesel z oboru vojenství v Klaretově Glosáři.⁸³ Z toho soudíme, že vojenskou terminologii musel ovládat velmi dobře a také musel být velmi vzdělaný, protože celý slovník byl latinsko-český. Zdá se, že jej vyučoval *pedagogus* Menšík, který se velmi často nacházel ve Vilémově blízkosti a byl stálým členem strakonického dvoru.

Také se s králem radil ohledně svého sňatku s Markétou ze Šternberka roku 1344. Už výše bylo řečeno, že se oženil až ve vysokém věku. Sňatek zřejmě nebyl uzavřen za účelem zplození potomků, ale spíše kvůli usmíření Viléma ze Strakonice a Petra z Rožmberka, kteří byli ve sporu kvůli Bavorovu. Markéta byla neteř Petra.⁸⁴ O jejich svazku toho moc nevíme, stejně jako o jejich možných potomcích. Žili spolu patnáct let a zřejmě kvůli vysokému věku Viléma už se jim nepodařilo zplodit potomky, kteří by se dožily dospělosti. Po smrti Viléma žila Markéta ještě několik desítek let v Radomyšli.⁸⁵

Za Viléma také vrcholí úpravy johanitské části hradu, která již ve 13. století přistoupila k nové výzdobě nových interiérů. Malovala se jak kapitulní síň, tak i kostel a nově zaklenutá křížová chodba. Vrchol úprav nastal až v roce 1340, kdy byla dokončena III. etapa výzdoby ambitu, kapitulní síně a kostela sv. Vojtěcha.

⁷⁹ Tamtéž, s. 126–127.

⁸⁰ RBM III, č. 1252, s. 487.

⁸¹ RBM V, č. 729, s. 368–369.

⁸² RBM V, č. 729, s. 368–369.

⁸³ FLAJŠHANS, Václav. *Klaret, Listy filologické*, Praha : Česká akademie věd a umění, 1923. s. 232–244

⁸⁴ MVB I, č. 295, s. 177.

⁸⁵ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 143–144.

Nejvýznamnější část výzdoby komendy se nachází na stěnách křížové chodby.⁸⁶ Nachází se tu také nejstarší malba z celé komendy, a to je černá štětcová kresba, která zachycuje poprsí biskupa v životní velikosti. Původně se zřejmě jednalo o celou postavu, přičemž dolní část je dnes už zcela zničená. Biskupa poznáme podle mitry a kasule, která je zdůrazněna širokým pásem v podobě písmena Y. Dále se biskup usmívá, má krátké vousy a vlnité vlasy sčesané za uši.⁸⁷

Další postavou, je Bolestný Kristus, u kterého klečí pár prosebníků. Vlevo před Kristem ještě klečí jistá Adlicta a Matias. Tato malba bude mít nejspíše reálný podklad, protože v roce 1332 se jedna darovací listina zmiňuje o jisté paní Adlicce ve Strakonících a v roce 1337 je jako převor uváděn Matias, tedy Matouš.⁸⁸

V této době také vznikla důležitá socha, nazvaná Strakonická madona.⁸⁹ Socha se skládá ze stojící matky Boží s Ježíškem na levé ruce. Mezi nimi je oční kontakt. Marie má lehce pokrčenou pravou nohu a je oděna do šatu s otevřeným pláštěm. Socha je vysoká 184 cm a je vyrobena z jedlového dřeva. Z jiného dřeva, lipového, pochází jen Ježíškova levá paže a hlava.⁹⁰

Hlavní náplň výzdoby křížové chodby tvoří rozsáhlý christologický cyklus.⁹¹ Cyklus není zcela dochovaný, ale má se za to, že začínal Kristovo dětstvím a mládím. Dále pokračoval Kristovým kázáním až do jeho Nanebevstoupení. Scény na sebe navazují podle vyprávění evangelií. V jedné části je cyklus přerušen velkolepou kompozicí Madony ochránitelky. Panna Marie drží v pravé ruce Ježíška.⁹²

Vilém stejně jako jeho bratr zasedal na zemských soudech, prokazatelně v letech 1318, 1320, 1321, 1334, 1337, 1340, 1343, 1348, 1351, 1356.⁹³ Na zemských sezeních projednává jak případy ostatních, tak i svoje problémy a majetkové vyrovnání ve své rodině. Vilémovi patřila většina území Prácheňska a díky tomu mohl zřejmě vykonávat funkci krajského

⁸⁶ Viz. příloha č.9

⁸⁷ Středověká nástěnná malba v jihozápadních Čechách (okresy Klatovy, Prachatice, Strakonice) – disertační práce dostupná z file:///C:/Users/pasav/Downloads/IPTX_2010_1_11210_0_256872_0_103048.pdf, s. 310-315.

⁸⁸ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 138-139 – viz. příloha č. 10.

⁸⁹ Viz. příloha č. 11.

⁹⁰ KUTAL, Albert. *Gotické sochařství v Čechách a na Moravě*. Praha, 1942, s. 24.

⁹¹ Viz. příloha č. 12.

⁹² Středověká nástěnná malba v jihozápadních Čechách (okresy Klatovy, Prachatice, Strakonice) – disertační práce dostupná z file:///C:/Users/pasav/Downloads/IPTX_2010_1_11210_0_256872_0_103048.pdf s. 315-335.

⁹³ Tamtéž, s. 147-148.

popravce. Jejich úkolem bylo udržet zemský mír a trestat provinilce. Poprava v té době neznamenala jen stíhání hlavy, ale i výkon policejně trestní činnosti úředníka.⁹⁴

Na konci roku 1319 se Vilém vypravil přes Horažďovice do Petrovic, kde byl malý hrádek Alberta ze Sonsteina. Toho zajal a odvezl do Strakonice. Nevíme, proč se tak stalo, možná Albert nějakým způsobem porušoval zemský mír. Albert mu poté podepisuje listinu, ve které se zavazuje sloužit Vilémovi s ozbrojenci a dvěma střelci ze samostřilu v průběhu šesti tažení. Také se zavázal, že proti Vilémovi nikdy nevystoupí, pokud k tomu nebude vyzván bavorským vévodou.⁹⁵ V podstatě mu Albert složil do rukou lenní slib.

S prácheňskou provincií také souvisí osvobození statků břevnovského kláštera od některých poplatků, např. dávky vajec, sýra, kuřat atd.⁹⁶ Týká se to vesnic z okolí Sušice, konkrétně Nezamyslic, Domoráže, Žichovic, Hejné, Velkých a Malých Hydčic, Podmokel, Staňkova a Kravolazic.⁹⁷ Ale už zase nevíme, proč zrovna Vilém měl tuto pravomoc, ale je možné, že to nějak souviselo právě s funkcí popravčího v Prácheňském kraji. Žádná z těchto vesnic totiž Bavorům nikdy nepatřila. Vilém tady zřejmě vystupoval jako ochránce panství z pozice nejbohatšího šlechtice celého Prácheňska.

Vilém zřejmě neustále cestoval a jeho zdravotní stav se zhoršil až v létě 1359. V té době se také rozhodl sepsat závěť, u které byl přítomen jak Bavor IV., tak zemský převor řádu Havel z Lemberka a další členové domácnosti. Krátce na to Vilém ze Strakonice ve vysokém věku osmdesáti let zemřel.⁹⁸

2.7.1. PODPORA JOHANITSKÉHO ŘÁDU

Vilém byl v obdarování johanitů velmi aktivní. Nejprve podporoval výzdobu komendy a také jim daroval část pozemkového majetku. Z toho usuzujeme, že Vilém byl velmi zbožný muž. Roku 1332 dal slib Panně Marii a blahoslaveného Joštovi, který se týkal blíže nespecifikované pouti.⁹⁹ Bohužel tuto pout' nikdy nevykonal, tak změnil svůj slib na dar

⁹⁴ MAREŠOVÁ, Milena. *Příspěvek k dějinám krajských popravců v předhusitských Čechách*, in: Sborník prací členů SSM Státního ústředního archivu v Praze 2, 1989, s. 5-41.

⁹⁵ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 150-151.

⁹⁶ RBM V, č. 33, s. 21-22.

⁹⁷ CDB I, č. 379, s. 352-354.

⁹⁸ RBM VII, č. 275, s. 179-180.

⁹⁹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 153-154.

hmotných statků. Daroval jim proto čtyři masny se všemi právy.¹⁰⁰ První majetky, které jim v roce 1319 postoupil, byl les Píščina nacházející se mezi Smiradicemi a Drachkovem.¹⁰¹ K lesu dostali o rok později ještě kostel Narození Panny Marie.¹⁰² Listiny, které potvrzují celý majetek johanitů, byly za Vilémova života vydány tři. Nejdůležitější byla právě ta třetí, z roku 1358, vydaná Karlem IV. v Norimberku. Johanité se zřejmě báli, že po smrti Viléma, nebude mít Bavor IV. takové pochopení pro obdarování řádu a bude chtít zpět svůj majetek.

2.8. BAVOR IV. ŘEČENÝ BAŠEK

Bavor IV. je synem Mikuláše z Blatné, bratra Viléma ze Strakoníc. O Mikuláši, nejmladším synu Bavora II., toho moc nevíme. Po rodinném rozdělení majetku se usadil v Blatné a neznámo kdy se oženil, ale nevíme s kým. Rozhodně víme, že měl dva syny, Bavora a Mikuláše, a jednu dceru, pozdější manželku Zdeňka z Rožmitálu. Všechny tyto děti se narodili až ve vyšším věku, protože se objevují ve společnosti až mnohem později. První zmínka o Bavoru IV. je z roku 1353, kdy už vystupuje po boku Viléma jako jeho nástupce.¹⁰³ Vilém si ho k sobě vzal nejspíše hned po dovršení patnácti let, aby ho vychoval ke správnému zacházení s majetkem a uvedl ho do společnosti. Také Bavora IV. vedl k podpoře a úctě k johanitům.

Údajně se měl Bavor IV. účastnit bitvy u Kresčaku v roce 1346 s Janem Lucemburským a jeho synem. Pokud ale předpokládáme, že se Bavor narodil v letech 1335-1340, byl by v té době nanejvýš desetiletý. O bitvě bylo napsáno mnoho monografií a konkrétně Stanislav Hošťálek přichází s řadou jmen zúčastněných a uvádí mezi nimi také Bavora ze Strakoníc, a to dokonce v seznamu padlých. Bohužel se nedovíáme, odkud tuto informaci vzal a zřejmě budeme muset tuto hypotézu zamítnout.¹⁰⁴ Poté se měl zúčastnit ještě jedné cesty, a to s Karlem IV. na korunovaci do Itálie v letech 1354-1355. Do této družiny Josef Šusta, který má jako pramen Svídnický formulář Jana ze Středy, zařazuje i Bavora ze Strakoníc. Bohužel v edici pramene se Bavor také neobjevuje, takže tuto cestu nemůžeme potvrdit.¹⁰⁵

V roce 1358 probíhala v Rakousích malá válka, ve které bojovali někteří šlechtici

¹⁰⁰ RBM III, č. 1902, s. 739.

¹⁰¹ RBM III, č. 497, s. 204.

¹⁰² RBM III, č. 570, s. 237-238.

¹⁰³ RBM V, č. 1437, s. 671-672.

¹⁰⁴ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakoníc: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 162-163.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 164-165.

najmutí do habsburských služeb. Vysloužili si za to něco do své pokladny, Bavor z Blatné konkrétně 600 zlatých.¹⁰⁶ O tom, proč se takto rozhodl, listina mlčí.

Po této události Bavor z pramenů mizí a objevuje se až v roce 1358, kde ještě vystupuje vedle svého strýce při prodeje lesa Hole johanitům. Hned po roce se objevuje u Vilémova úmrtí. Ujal se svého majetku a opět o něm nemáme zmínku až do roku 1367. V tomto roce uděluje Bavor VI. městu Strakonice velmi významné výsady a potvrzuje je listinou. Někdy bývá tato listinou považována za začátek existence města, ale už v předchozím textu jsme si doložili, že to bylo mnohem dříve, i když k tomu neexistuje přímá listina.¹⁰⁷ Tato listina také upřesňuje rozlohu města se vším příslušenstvím, která tvoří dvacet tři lánů. Dále zde jedná o dalších ekonomických otázkách, například o placení daní. Z těchto poplatků nevyjímá ani pozemky johanitů, takže johanité zřejmě platili daně stejně jako ostatní obyvatelé. To nikdy předtím nebylo. Ještě v roce 1368 je Bavor uveden na listině prodávající řádový dům v Krtech, tím ale veškeré dobré vztahy s johanity končí.

2.8.1. VZTAHY MEZI BAVOREM IV. A JOHANITSKÝMI RYTÍŘI

V roce 1373 udal arcibiskupské konzistoře převor Jan Bavora IV., že mu odvedl stádo krav a volů. Bavor IV. kvůli tomu dokonce snad je do Prahy, ale prohlásil pouze to, že je to majetek krále a že on sám, bez králova souhlasu, se k tomu nemůže vyjadřovat. Spor tímto utichl.¹⁰⁸ Ještě téhož roku se konala vizitace nařízená papežem Řehořem XI. Zástupci johanitů měli předstoupit před bechyňského arcijáhna Boreše a odpovídat na předem připravené otázky. Ze Strakonic se tam vydal převor Jan Písař, kněz Petr z Vimperka, rytíř Zachariáš a klášterní sluha Marušek.¹⁰⁹ Při této příležitosti se rozhodli postěžovat si na Bavora IV. Především mu vytýkali povinnost platit peněžní dávkou a poskytovat příprěž.¹¹⁰ Bratr Zachariáš dokonce obvinil Bavora IV. ze špatného finančního stavu komendy a ze způsobování škod. Bohužel nevíme, jak toto Bavor řešil, ale rok na to došlo k výměně převora, který se poprvé objevuje v listině z 9. srpna 1375. Novým převorem se stal Zdeněk

¹⁰⁶ RBM VI, č. 386, s. 208.

¹⁰⁷ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonic: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 166-167.

¹⁰⁸ Tamtéž, s.170.

¹⁰⁹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonic: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 171.

¹¹⁰ Tj. zvířecí potah, koně připravované na výpomoc ještě ke stávajícímu počtu zvířat.

ze Skuhrova.¹¹¹

Po těchto událostech nemáme o Bavoru moc informací. V roce 1378 ho nacházíme u zemského soudu.¹¹² Ještě tentýž rok vydává listinu, která se týká prodeje Brejchovského mlýna horažďovickému sousedovi Janovi Lydmanovi.¹¹³ Naposledy ho v pramenech najdeme v říjnu 1380, kdy prezentoval ke kostelíku na Práchni Jana z Bukovce.¹¹⁴

O soukromém a rodinném životě Bavora IV. nevíme vůbec nic. Nevíme jistě, co stálo za jeho smrtí, když byl v té době ještě ani ne padesátiletý. V době jeho úmrtí Čechy zasáhla morová epidemie, proto je možné, že se nakazil i on.¹¹⁵ O jeho bratrovi Vilémovi víme ještě méně. Ten se ujal blatenského panství a v roce 1374 dvakrát po sobě prezentoval ke kostelu v Blatné.¹¹⁶

Po Bavoru IV. zůstal zřejmě syn Břeněk, jehož poručíkem se stal Zdeněk z Rožmitálu. Není jisté, jak se k poručnictví dostal právě on. Nejspíše přes svoji matku, která mohla být neznámou sestrou Bavora III. anebo dcerou Mikuláše, otce Bavora IV. a Viléma. V této generaci tu máme také Jana, snad Břeňkova bratra nebo bratrance.¹¹⁷

2.9. POSLEDNÍ ČLENOVÉ RODU

Jak už jsem psala výše, na počátku 80. let 14. století se objevují dva nezletilí chlapci – Břeněk a Jan. Pravděpodobně byli oba synové Bavora IV., nic ale nemůžeme s jistotou potvrdit. Stejně tak by to mohli být synové Viléma z Blatné, což by také vysvětlovalo to, proč se Břeněk rozhodl usadit v Blatné, místo ve Strakonících. Podle pozdějších událostí můžeme říct, že zatímco Břeněk zdědil veškeré rodové panství, Jan zdědil majetek moravské větve rodu. Podle M. Svobody ale žádná moravská větev už dávno neexistovala.¹¹⁸ Jelikož byli

¹¹¹ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*. Ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY, ilustroval Karel LIEBSCHER. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6., s. 207.

¹¹² SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakoníc: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 171.

¹¹³ SOKA Strakonice, AM Blatná, sg. I/1, inv. č. 1

¹¹⁴ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*. Ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY, ilustroval Karel LIEBSCHER. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6., s. 182.

¹¹⁵ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 65 – ale bohužel neuvádí pramen.

¹¹⁶ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakoníc: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 173.

¹¹⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*. Ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY, ilustroval Karel LIEBSCHER. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6., s. 131.

¹¹⁸ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakoníc: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 174.

chlapeci nezletilí, zastupoval je poručník Zdeněk z Rožmitálu, jak už také uvádím v předchozí kapitole.

Zdeněk neměl v držení jen Strakonice, ale také Blatnou a Horažďovice, tj. úplně celé panství rodu Bavorů ze Strakonice. Z jeho poručenství máme zmínku jen z roku 1382, z čehož usuzujeme, že v té době museli být jak Bavor IV., tak Vilém z Blatné mrtví. Tato písemná listina mluví o výměně pozemků měšťanů Kvěcha a Rajka za jiné pozemky, které byly ve vlastnictví johanitů. Ti chtěli na místě pozemků vybudovat rybník.¹¹⁹ Dále je ještě jako majitel strakonického panství doložen prezentací ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie v Blatné z 23. února 1391.¹²⁰

Velmi často je Zdeněk zachycen na zemském soudu, kam bere i svého synovce Břenka. Tím, že se Zdeněk stará o panství Bavorů, si značně polepšil a stoupá jeho společenské postavení. Díky tomu se také přesídluje na hrad do Strakonice. Na druhou stranu se ale dostáváme k myšlence, že s panstvím nezacházel příliš dobře a nejednal v zájmu mladých Bavorů. Další zprávy už totiž dokumentují postupné ztenčování majetku, a nakonec definitivní rozpad panství.

2.9.1. BŘENĚK ZE STRAKONIC, SEZENÍM NA BLATNÉ

Břeněk přijal své rodinné dědictví v letech 1391-1394, kdy mohl být zhruba patnáctiletý. V roce 1394 totiž už prezentuje ke kostelíku na Práchni jako majitel. O rok později, 3. srpna 1395, navrhl nového faráře ke kostelu v Paštíkách na blatenském panství.¹²¹ Psal se jako Břeněk ze Strakonice, ale ještě s dodatkem „sezením na Blatné.“

Na konci 14. století se šlechta bouří proti slabému Václavu IV. Na to král reaguje tak, že vyšší šlechta je odstavena od řízení země ve prospěch šlechty nižší. Do 1. fáze šlechtického odboje se strakonický pán a jeho strýc vůbec nezapojují. Nacházíme je až na zasedání zemského soudu koncem května 1396 a to už byl v zemi relativní klid.

11. června 1397 byli na Karlštejně zákeřně zavražděni čtyři přední členové královské rady z řad nižší šlechty, včetně strakonického komtura¹²² Markolda z Vrutice.¹²³ Po roce

¹¹⁹ RBMV IV/5, č. 132, s. 80-81.

¹²⁰ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 177.

¹²¹ Tamtéž, s. 178.

¹²² Tj. velitel komendy, jeden z nejvyšších hodnostářů rytířského řádu.

¹²³ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 179.

1398 královské vojsko obsazuje Horažďovice.¹²⁴ Toto obléhání muselo trvat velmi krátce, protože už 1398 bylo mezi králem a odbojem podepsáno příměří. Nevíme, proč si král vybral k obléhání zrovna Horažďovice, když se Břeněk v odboji skoro vůbec neangažoval.

Po této události se Břeněk rozhodl svůj majetek rozprodat a nejdéle si podržel pouze Blatnou, kterou zachovával nejdéle vcelku.¹²⁵ O těchto prodejích máme zmínku jen z roku 1398, kdy je vydána listina o prodeji vsi Drouzetice za 120 kop grošů pražských.¹²⁶ Peníze byly vyplaceny hotově, což zřejmě Břeněk velice potřeboval. Je to poslední listina, ve které Břeněk vystupuje jako majitel celého panství. O dalších prodejích nemáme žádné doklady, ale v roce 1402 už celá světská část Strakonice patřila Vykěři z Janošovic. Nevíme, jak se k tomu dostal, čím to zaplatil a proč vlastně celý majetek koupil. Břeňkovi po tomto prodeji zbyla Blatná, o kterou se aktivně staral a Horažďovice, o kterých víme málo, protože se v těchto letech ztrácí z pramenů.

Objevují se až v roce 1409 a to už jsou majetkem Jana staršího z Hradce, bratra Jindřicha z Hradce.¹²⁷ Na konci života vlastní Břeněk jen panství v Blatné, které ale v roce 1404 také musel rozdělit. V tomto roce prodává ves Sedlici se třemi poplužními¹²⁸ bratrům Vojtěchovi, Janovi a Lepoltovi z Kraselova. Se vsí získali i dvůr, právo ke kostelu sv. Jakuba a okolní lesy. Celý tento prodej měli na starost Zdeňek a Jaroslav z Rožmitálu, bratřenci Břeňka.¹²⁹

Břeněk svoji špatnou finanční situaci také řešil tím, že občanům v Blatné prodal výsady, že mohou svobodně nakládat se svým majetkem a také se mohli řídit právy města Horažďovice, které měly podobná práva jako města královská. Tuto listinu nemáme dochovanou, ale mluví se o ní v listině Zdeňka z Rožmitálu z 9. listopadu 1489.¹³⁰ Listina týkající se Blatné je poslední zmínka o Břeňkovi ze Strakonice.

Další jeho život je nám neznámý. Po jeho smrti se Blatná dostala do rukou Jana z Rožmitálu, ke kterému měl Břeněk blízko. Takže pokud se Břeněk i nadále stýkal se členy rodu z Rožmitálu, zdá se být vina Zdeňka z Rožmitálu na špatné finanční stránce Břeňka značně nepravděpodobná. Skutečný důvod asi nikdy nezjistíme, ale zadlužení rodu muselo

¹²⁴ Poprvé tu máme písemně doložené dělo.

¹²⁵ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládcí Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 182.

¹²⁶ SOA Třeboň, fond Cizí statky, sig. Černíkov II. 107.

¹²⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*. Ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY, ilustroval Karel LIEBSCHER. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6., s. 207.

¹²⁸ Tj. stará česká měrná jednotka plochy neurčité velikosti užívaná především v zemědělství, hodnota jednoho popluží je odhadovaná na 20 až 60 hektarů.

¹²⁹ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2709.

¹³⁰ SOkA Strakonice, AM Blatná, sg. I/1, inv. č. 1.

být obrovské, protože k rozprodání majetku došlo velice rychle. Tuto těžkou situaci zřejmě nevyřešilo ani tolik prodejů, protože Břeněk musel dokonce vstoupit do placených služeb krále Václava IV.¹³¹

Nad Břeňkovým hrobem byl prý zlomen meč a pečeť. Dále byla zničena korouhev na znamení toho, že tento slavný jihočeský rod vymřel. Blatnou zdědil jeho synovec Zdeněk Jan z Rožmitálu a také převzal bavorovskou střelu do svého znaku.¹³²

2.9.2. VYKĚŘ Z JANOŠOVIC JAKO MAJETKOVÝ ÚŘEDNÍK

Vykěř z Janošovic pocházel z drobné vladycké rodiny a jeho mocenský růst začal až s nákupem strakonického panství. Panství se skládalo z města Strakonice, třináct celých vsí a v dalších čtyřech jen částečný podíl. Rozsah bavorovického panství lze takto stanovit jen na základě urbáře z roku 1569. Z tohoto seznamu už jsou vyňaty vesnice, které řád prokazatelně koupil až během 15. a 16. století. Jeho vzrůst také souvisí s úřadem místopurkrabího Pražského hradu.¹³³ Tento úřad vykonával až do roku 1420, tehdy o něj přišel kvůli husitským válkám.

Jedna ze zmínek o něm je také v roce 1415, kdy se postavil proti upálení mistra Jana Husa v Kostnici.¹³⁴ Pokud už bylo panství tak zadlužené, nepotřeboval Vykěř tolik finančních prostředků. Z toho důvodu si to mohl dovolit i nižší šlechtic, který byl téměř neznámý a nezastával žádný úřad. Právě on prodává johanitům světskou část Strakonického hradu. Vykěř z Janošovic umírá v roce 1427.¹³⁵

2.9.3. JAN ZE STRAKONIC

Co jsme schopni zachytit z pramenů, pohyboval se Jan převážně na Moravě, i když používal přídomek „ze Strakonice.“¹³⁶ Nelze samozřejmě předpokládat, že se Jan vzdal svého nároku

¹³¹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 188-189.

¹³² LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 65.

¹³³ TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.. Díl III. /*. sepsal Wáclaw Wladivoj Tomek. W Praze : W komissí u Františka Řiwnáče, 1875; (J. Otto). 664 stran (Spisů musejních č. 51; Nowočeská bibliothéka ; č. 18, s. 7.

¹³⁴ Archiv český II., s. 525 + Archiv český III., s. 188.

¹³⁵ TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.. Díl III. /*. sepsal Wáclaw Wladivoj Tomek. W Praze : W komissí u Františka Řiwnáče, 1875; (J. Otto). 664 stran (Spisů musejních č. 51; Nowočeská bibliothéka ; č. 18, s. 303.

¹³⁶ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 65.

na rodinný majetek, Břeněk ho musel s určitostí vyplatit a odtud také mohl pocházet Janovo moravský majetek. Na Moravě sice nějací drobní šlechtici erbovního znamení střely žili, ale nemáme prokazatelné doklady o příbuznosti. I jejich počátek je datován právě tam, ale je velice nepravděpodobné, že by po takových letech mohl Jan dědit. Měl by mu patřit majetek po pánech z Třeště a Panenské Rozsíčky – právě ti užívali znamení erbu střely.

Jan ze Strakonic působil v družině Petra ze Švamberka, což mu mohlo sloužit k obživě. V červnu 1397 ale Petr umírá a Jan se musí uživit jinak. Moc se mu to ale nedaří, protože 24. června 1398 Rozsíčky prodal.¹³⁷ Důvodem prodeje byla potřeba hotových peněz, které potřeboval na rytířskou cestu, kterou absolvoval s Břeňkem z Rýzemberka. Vyrazili společně na jih do Itálie. O této cestě máme jediné svědectví v knize „Bratrstvo svatého Kryštofa na hoře Arlberg.“ V knize jsou vyobrazovány erby příznivců bratrstva a mezi nimi také erb Bavorů.¹³⁸

Statečnost a bojovnost Bavorů ze Strakonic symbolizuje i jejich erb¹³⁹, na kterém se nachází na šikmo položená modrá střela s peřím na zlatém štítě. Tento erb měl podle tradované příběhu obdržet Bavor I. za svou účast v boji o Akkon ve křížové výpravě vedené Leopoldem VI. V klenotu jsou dvě složená netradiční zlatá orlí křídla. V doprava nakloněném štítu zlaté barvy je špicí směřující k pravému hornímu kraji, položená střela do samostřílu s modrým hrotem a křídly a černým ratištěm. Typ přilby je kolčí přilba s přikryvadly. Barvou si však nejsme zcela jisti. Ve 14. století byl zřejmě zlatý podklad štítu s červenou střelou a s modrým hrotem. Ve znakové galerii na hradě Laufu u Norimberka z roku 1361 najdeme zvláštní barvy. Štít je stříbrný a šikmá střela je modrá s modrým hrotem i opeřením. Střelu ve znaku mívali i jiné rody, které mohli mít s Bavyrou společné předky nebo se s Bavyrou nacházeli ve služebním poměru. Z měst jsou to například Horažďovice, které mají věže s dvěma červenými štítky se stříbrnou střelou.¹⁴⁰

Po této události už se Jan ze Strakonic v listinách neobjevuje. Máme sice ojedinělou zmínku u jakémisi Janovi, řečeném Dokoš, ze Strakonic, rytíři pražské diacéze, ten ale zřejmě nemá s rodem Bavoroviců nic společného.¹⁴¹

¹³⁷ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonic: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 190.

¹³⁸ Viz. příloha č. 13.

¹³⁹ Viz. příloha č. 14.

¹⁴⁰ PELANT, Jan. *Erby české, moravské a slezské šlechty: vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-254-2, str. 33.

¹⁴¹ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonic: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 192.

Jan ze Strakonice zemřel s největší pravděpodobností přímo na té rytířské cestě do zahraničí. Tento slavný rod upadl stejně rychle jako upadával jeho majetek. Na začátku 15. století zmizel rod Bavorů natrvalo. Skončil jako chudý a bezvýznamný rod a jejich původní rozsáhlé panství patřilo jiným majitelům.

3. ŘÁD JOHANITSKÝCH RYTÍŘŮ

Jak už jsme si ukázali v předchozí rozsáhlé kapitole, johanité jsou s rodem Bavorů spjati od začátku jejich působení ve Strakonících. Řád johanitských rytířů vznikl ve Svaté zemi při křížových výpravách, kde se také dochází ke sblížení s Bavorsy.

Oficiální název řádu zní Suverénní vojenský a špitální řád sv. Jana Jeruzalémského z Rhodu a Malty. Od počátku byli úředními jazyky latina a italština. Abychom pochopili důvod vzniku řádu, musíme se podívat do 11. století a do Jeruzalémského království.¹⁴² Právě zde kolem roku 1099, po křížové výpravě, vznikl špitál pro poutníky, kteří směřovali ke Svatému hrobu. Tento špitál byl spravován velkým bratrstvem, které se řídilo řeholí sv. Benedikta. V jejich čele stál Gerhard.¹⁴³

V roce 1113 jsou papežem uznáni jako oficiální řád, ale zpočátku plní pouze špitální úkoly, tj. péče o nemocné, raněné a chudé. Změna nastává po smrti Gerharda, kdy se představitelem řádu stává Raimund z Puy. V roce 1123 se poprvé členové řádu účastní boje. V následujících letech vzniká úřad velitele, který má na starosti pouze vojenské záležitosti.¹⁴⁴

Roku 1137 byla potvrzená řehole, která obsahovala jak benediktinské, tak i augustiniánské prvky. Jednalo se o slib chudoby, celibátu, poslušnosti, povinnosti ochraňovat věřící, pomáhat potřebným a bránit Jeruzalém před muslimy. Mimo jiné je zde také potvrzeno, že johanité mohou na vlastní náklady držet vojenskou sílu.¹⁴⁵

Svatou zemi byli johanité nuceni opustit v roce 1291 po bitvě u Akkonu. Po této události se přesunuli na ostrov Kypr. Z ekonomického hlediska si museli začít budovat námořní flotilu a také stanovit minimální počet rytířů v konventu, aby byli schopni ji udržet v chodu a ubránit celý ostrov. Tento řád je také specifický studiem medicíny, přírodních věd, chemie a spoluprací s arabskými lékaři, díky čemuž docházelo k profesionalizaci řádových

¹⁴² Viz. příloha č. 15.

¹⁴³ WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. Řád johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu. Praha: Academia, 2008. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-1381-1, s. 79.

¹⁴⁴ Johanité: středověk – dostupné z <https://cs.wikipedia.org/wiki/Johanit%C3%A9>.

¹⁴⁵ Johanité: středověk – dostupné z <http://www.e-stredovek.cz/view.php?cisloclanku=2005082306>.

špitálů.¹⁴⁶

V roce 1309 se řád přesídluje na Rhodos. Jeho dobývání bylo finančně náročné a prý si musel řád vypůjčit a také zastavit některé příjmy z komend.¹⁴⁷ Poté, co byl roku 1312 zakázán templářský řád, získávají johanité většinu jejich statků. Tím se stávají nezávislým a majetkově zajištěným řádem.

Řád obsahoval tři složky členů. Za prvé to byli mnišští bratři, kteří působili ve špitálech a jejich nejvyšším představitelem byl převor. Druhou složkou byli profesní rytíři, kteří bojovali proti nepřátelům a nevěřícím. Poslední, třetí složkou, byli laičtí bratři, kteří sice neskládali řádové sliby, ale účastnili se vojenských akcí řádu. Označení všech členů spočívalo v bílém kříži, který se nacházel na červeném, černém nebo šedém podkladu. Až v pozdějších letech se obyčejný kříž mění na osmihrotý.¹⁴⁸

Od samých počátků se johanité věnovali právu. Bylo totiž nutností chránit svá nabytá území a privilegia proti jiným řádům. Také museli hlídat chování členů řádu a dodržování vnitřních pravidel. Nejdříve se tyto pravidla předávala ústně, ale později, když se řád rozšířil po celé Evropě to už nebylo možné a muselo se přistoupit k písemné formě. Důležitým faktorem byl také cíl předejít konfliktům při vykládání pravidel. K potvrzení mistrem došlo až v prvním desetiletí 13. století.¹⁴⁹

Příchod johanitů do Českých zemí se klade mezi léta 1158-1169, kdy se Vladislav I. účastnil II. křížové výpravy do Svaté země pod vedením římského krále Konráda III. Štaufského. Právě ve Svaté zemi se král se špitálníky blíže seznámil a hned po návratu se rozhodl je obdarovat. Nejstarší komendou na našem území je komenda Panny Marie v Praze a měla být postavena u paty Juditina mostu.¹⁵⁰

¹⁴⁶ České velkopřevorství Suverénního řádu maltézských rytířů za převora Michaela Ferdinanda z Althanu – diplomová práce dostupná z https://www.email.cz/download/k/hnXfzzFxOcGh55gD3gKEcPfsUe0oGAgIuCU0G3ot8ZGdJ1bdXJHhAzD1kUYT-LRFdvuXQE/DPTX_2011_1_11210_0_146087_0_114762-1.pdf.

¹⁴⁷ WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. Řád johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu. Praha: Academia, 2008. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-1381-1, s. 66.

¹⁴⁸ Johanité: středověk – dostupné z <http://www.e-stredovek.cz/view.php?cisloclanku=2005082306>.

¹⁴⁹ České velkopřevorství Suverénního řádu maltézských rytířů za převora Michaela Ferdinanda z Althanu – diplomová práce – dostupná z https://www.email.cz/download/k/hnXfzzFxOcGh55gD3gKEcPfsUe0oGAgIuCU0G3ot8ZGdJ1bdXJHhAzD1kUYT-LRFdvuXQE/DPTX_2011_1_11210_0_146087_0_114762-1.pdf.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 201.

3.1. STRAKONICKÁ KOMENDA DO 1. POLOVINY 14. STOLETÍ

Jako první představitel strakonické komendy¹⁵¹ johanitů vystupuje převor Walter, který v roce 1279 kupuje ves Strašín.¹⁵² V letech 1316-1321 dále zastával úřad převora Jindřich z Čelákovic, ale roku 1318 je doložen převor Mikuláš.¹⁵³ Nevíme, proč došlo k takové krátkodobé výměně, ani jak moc mohl do volby zasahovat český panovník. Právě převor Mikuláš požádal panovníka o potvrzení všech statků řádu na Strakonicku.¹⁵⁴

Ve městě Strakonice vlastnili johanité dva mlýny, Kosmův a Vítkův, navíc byly oba osvobozeny od všech platů a dávek. Dále řádu patřil dvůr a kostel sv. Petra a Pavla v Horažďovicích. K Horažďovicím patřilo ještě celé předměstí nazývané Bezděkov. Ve svém držení měli také okolní vsi, jako např. Hajská (mimo jednoho lesníka s necelým lánem půdy), Lomu, kde jim patřil kostel sv. Václava, Přední a Zadní Ptákovice, Lhota, Radošovice, Zadní Zborovice, Sousedovice, Libědice, Úlehle, Drachkov, Makarov, Kozlov, Pracejovice, Únice, Mnichov, Krty, Mutěnice se mlýnem a dvorem, Zdíkov, Zdíkovec a Branišov.¹⁵⁵

Díky hmotným darům strakonických pánů se komenda proměnila v bohatou řádovou komendu. Většinou spolu vycházeli dobře, ale jak už víme, za Bavora IV. došlo na stěžování kvůli odvedení stáda koní a volů. Zde hraje důležitou roli komtur Jan, zvaný písař. Po něm nastupuje Zdeněk ze Skuhrovce, poprvé doložený 9. srpna 1375.¹⁵⁶ V této době si také na Bavora IV. také stěžují u bechyňského arcijáhna Boreše ze špatného finančního stavu komendy.

Další komtur, který vystřídal Zdeňka, byl Markolt z Vrutice, pozdější český převor, který byl oblíbencem Václavem IV.¹⁵⁷ Roku 1360 na jeho žádost osvobodil král strakonickou komendu od všech dávek a zatížení.¹⁵⁸ Díky tomu strakonický konvent vyřešil špatnou finanční situaci, což také mohlo vést ke koupi celého panství.

¹⁵¹ Viz. příloha č. 16.

¹⁵² CDB V/2, č. 753, s. 418-419.

¹⁵³ RBM III, č. 729, s. 298.

¹⁵⁴ RBM III, č. 741, s. 194 + LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 56-57.

¹⁵⁵ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 265 – 266.

¹⁵⁶ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2444.

¹⁵⁷ PEŠKA, Lukáš. *Markolt z Vrutice. (Generální převor řádu sv. Jana Křtitele)*. In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997 s. 11-33.

¹⁵⁸ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2450.

3.2. PŮSOBENÍ MARKOLTA Z VRUTICE VE STRAKONICÍCH A JEHO ŽIVOT

Markolt z Vrutice pocházel ze zemanského rodu erbu kráčejíci husy.¹⁵⁹ Nevíme, kdy ani kde se narodil nebo odtud pocházel jeho rod. S jeho pomocí vzniká johanitská komenda v Opavě v roce 1333. V roce 1359 je Mikulášem II. vydána listina, ve které Markolta určuje jako správce špitálu, který tam vzniknul. Nevíme, jak dlouho tento úřad vykonával, ale v roce 1368 už je jako vrchní správce uváděn Ježek ze Zvířetic.

Bratr Markolt je poté uváděn v blízkosti Mikuláše II. až do jeho smrti v roce 1365. První zmínka o Markoltovi jako komturovi ve Strakonících je na listině Zdeňka z Rožmitálu z roku 1382.¹⁶⁰ Jednalo se o snahu komendy zřídit na svých pozemcích rybník.

Po této události dochází ke sporu mezi komendou ve Strakonících a hlavními představiteli Kašperských hor, kteří si přivlastnili některé statky u Kvildy. Spor se dostal až před Václava IV., který pověřil vyřešením Zdeňka z Rožmitálu. Ten vyřešil spor smírně, Kašperské hory museli zaplatit půl hřiven zlata.¹⁶¹

V roce 1384 na jeho žádost Václav IV. vydává listinu, na které potvrzuje všechny dosavadní privilegia a donace johanitského řádu.

Dne 11. března 1385 kupuje komtur Markolt platy ve vsi Vojnice, které budou sloužit k výživě obyvatel horažďovické komendy.¹⁶² O rok později Václav IV. osvobozuje poddané komendy všech berní a dávek.¹⁶³ Václav IV. a Markolt spolu nejspíš měli poněkud zvláštní vztah a Markolt přesvědčil Václava IV. o špatné finanční situaci strakonické komendy.¹⁶⁴

Další listina se také týká johanitů, kdy Markolt společně se strakonickým konventem, vydávají listinu, ve které potvrzují, že jim manětínský komtur Jan Kladrubec daroval rybník. Na oplátku museli Strakoničtí sloužit mše za jeho předky a po jeho smrti i za něj.¹⁶⁵ Souhlas s této donací musel dát tehdejší generální převor českého převorství, těšínský kníže Semovít.¹⁶⁶ Toto je poslední zmínka o Markoltovi jako komturovi ve Strakonících. Jeho

¹⁵⁹ PEŠKA, Lukáš. *Markolt z Vrutice. (Generální převor řádu sv. Jana Křtitele)*. In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 11.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 13.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 13.

¹⁶² NA Praha, fond ŘM, listina č. 2140.

¹⁶³ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2450.

¹⁶⁴ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il., s. 17.

¹⁶⁵ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2423.

¹⁶⁶ PEŠKA, Lukáš. *Markolt z Vrutice. (Generální převor řádu sv. Jana Křtitele)*. In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 14.

nástupcem se stal bratr Mikuláš, který se poprvé vyskytuje na listině 28. června 1394.¹⁶⁷

Markolt z Vrutice se poté stává generálním převorem johanitů v Čechách. Jeho působení končí vraždami na Karlštejně 11. června 1397. Markolt nepodléhá zranění přímo na místě, ale je těžce zraněný do břicha. Poté, zřejmě pod nátlakem, mimo jiné přiznal, že chtěli zabít krále. Král tomu uvěřil a vydal manifest, kde vraždu prohlásil za spravedlivý trest.¹⁶⁸ Markolt tedy nepodlehli zranění hned, zemřel až po několika dnech. Bohužel nevíme kde.

3.3. STRAKONICKÁ KOMENDA ZA JINDŘICHA Z HRADCE

Jindřich z Hradce byl nejmladším synem Oldřichem z Hradce a jeho manželky Anny z Rožmberka.¹⁶⁹ Narodit se mohl někdy v letech 1365 až 1368. Poprvé se jeho jméno objevuje v roce 1384, kdy je uváděn jako svědek v několika listinách, které se týkají sporů šlechty a Václava IV.¹⁷⁰ Zde ale mohlo jít o Jindřicha staršího z Hradce.

Další listinu vydává společně se svým bratrem Oldřichem 20. července 1388.¹⁷¹ Poté na pět let mizí z pramenů a je možné, že tu dobu strávil v hlavním řádovém sídle na Rhodu. Objevuje se znovu až v notářském instrumentálu roku 1392 v Ivanovicích na Hané. Dokument zde vzniklý je opatřen pečeti Jindřicha z Hradce, je zde ale uváděn jako Jindřich ze Zawadno. V tu dobu mohl tedy Jindřich působit jako komtur právě ve slezském Zawadnu.

Ve Strakonici patrně působí od roku 1399, kdy vystřídal převora Tomáše.¹⁷² V roce 1400 je doložen na dvou listinách. Jedna z nich se týká Radomyšle, kde potvrdil funkci plebána řádového bratra strakonického konventu Jana ke kostelu sv. Michala.¹⁷³ Druhá listina se týká potvrzení řádového bratra Václava, řečeného Trojan, ke strakonickému kostelu.¹⁷⁴

Nyní nastává období převorátu. Jeho nástup nebyl jednoduchý, jednalo se o spor mezi volbou řádových bratří a papeže. Právě řádoví bratři si zvolili za převora Jindřicha, papež

¹⁶⁷ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2141.

¹⁶⁸ PEŠKA, Lukáš. *Markolt z Vrutice. (Generální převor řádu sv. Jana Křtitele)*. In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 20.

¹⁶⁹ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého IV*. Ilustroval Karel LIEBSCHER, ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY, ilustroval Adolf LIEBSCHER. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-30-6., s. 34.

¹⁷⁰ Archiv český II., Praha 1842, s. 316-321.

¹⁷¹ SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 36.

¹⁷² CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il., s. 55.

¹⁷³ LC VI., s. 16.

¹⁷⁴ LC VI., s. 17.

jmenoval Bohuše Bílého.¹⁷⁵ Po určité době papež mění názor a obrací se na stranu Jindřicha z Hradce.¹⁷⁶

Právě Jindřich rozhodl o koupi světské části Strakonického hradu v roce 1402. Přestože na tom byl řád finančně dobře, musel rozprodat některý majetek ostatních komend v Čechách. Jako příklad si můžeme uvést listinu vydanou 22. června 1402, kde prodává část ročního platu ze vsi Vinec u Mladé Boleslavi, která náležela dubské komendě. Všechny listiny týkající se těchto prodejů byly vydány ve Strakonících.¹⁷⁷ Povolení ke koupi vydal papež Bonifác IX. a řádový velmistr, zastupovaný místodržícím Bartolomějem Caraffou z Neapole v prosinci 1402 a o panství už se tam mluví jako o prodaném. Listina z 22. června 1403 uvádí, že Jindřich z Hradce prodal statky strakonickému konventu na výživu v celkové sumě 39 kop grošů pražských a za ně jim daroval důchody komendy ve výši 39 kop 2 grošů, 7 pasovských denárů a 1 haléře. Johanité se tak stávají jedinými majiteli Strakonice do roku 1925. Když se celé panství spojilo, johanité vlastnili 46 celých vsí a 11 částí. Strakonická komenda vystupovala na počátku 15. století jako bohatá církevní instituce, které se nedotkla ani krize postihující značnou část klášterních fundací.¹⁷⁸

Jindřich z Hradce se ve Strakonících vyskytoval relativně často. V roce 1404 věnuje štřekeňský farář Pavel strakonické komendě 15 kop grošů v hotovosti na výživu a chudým ve špitále a žákům ve škole na chléb a ošacení.¹⁷⁹ Další důležitá listina byla vydána 15. prosince 1404, kdy potvrdil práva a svobody města Strakonice, které udělil už Bavor IV. v roce 1367.¹⁸⁰

Na počátku roku 1405 se objevuje na listině, která potvrzuje, že Matěj z Kostomlat zřídil v kostele Panny Marie oltář ke slávě Boží, Panny Marie, českých patronů, sv. Anny a sv. Apoleny.¹⁸¹ V září roku 1405 se účastnil jmenování řádového bratra Jakuba farářem kostela u sv. Prokopa v Újezdě.¹⁸² Dále se objevuje například v prosinci 1407 v listině, která se týká

¹⁷⁵ SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 37.

¹⁷⁶ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2519.

¹⁷⁷ SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 39.

¹⁷⁸ SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 282.

¹⁷⁹ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2460.

¹⁸⁰ SOKA Strakonice, fond AM Strakonice, sg. I/5, inv. č. 6 a sg. I/7, inv. č. 8.

¹⁸¹ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2298.

¹⁸² NA Praha, fond ŘM, listina č. 2299.

horažďovického řádového domu.¹⁸³

Z další listině lze něco vyčíst o finančním stavu komendy. Dne 9. května 1408 vydává listinu, vztahující se také ke komendě ve Strakonících, kde je nucen prodat panně Jarce majetek. Je možné, že tímto řešil napjatou finanční situaci, do které se komenda dostala po koupi celé světské části.¹⁸⁴

V roce 1410 se opět nachází ve Strakonících, kde dochází ke konfliktu mezi Strakonicemi a královským městem Písek. Strakonice si stěžovali, že kupci, převážně se solí, jezdí přes Písek, a nikoliv přes Prachatice, jak bylo zvykem. Jindřich dal Strakonicím za pravdu a nechává to potvrdit i listinou.¹⁸⁵

V roce 1414 potvrzuje velmistr řádu Jindřicha z Hradce doživotním českým převorem.¹⁸⁶ O rok později v Čechách vrcholí boj Jana Husa. Písemné doklady o tomto období nemáme, ale na Stížném listu proti upálení Mistra Jana Husa, který poslala česká šlechta 7. září do Kostnice, Jindřich z Hradce není.¹⁸⁷

Z roku 1418 existuje listina, ve které Jindřich z Hradce prodává Anně z Koldic devět vsí. Důvod této transakce je pravděpodobně zadlužení johanitů a jejich neschopnost zaplatit poplatky králi.¹⁸⁸ V roce 1419 byla také pořádána kapitula pod Jindřichovým vedením, která měla za úkol zvolit dva členy řádu, kteří budou doprovázet Jindřicha na cestě na Rhodos kvůli generální kapitule.¹⁸⁹ Podle B. Lífky se Jindřich stává členem královské rady, poté, co v srpnu umírá král Václav IV. Bohužel pro toto tvrzení neudává žádný pramen.¹⁹⁰

V roce 1420, když husité procházejí kolem Strakonice, se panské vojsko spojuje s lidmi Jindřicha z Hradce.¹⁹¹ 25. března 1420 dochází k bitvě mezi rybníky Markovcem a Škaredým, k bitvě u Sodoměře. Během útoku došlo ke zranění Jindřicha, převor byl zasažen šípkou samostřílu do palce u nohy.¹⁹² Většina historiků se shoduje, že se jednalo o toto

¹⁸³ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2142.

¹⁸⁴ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2463.

¹⁸⁵ SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 42.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 44.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 44.

¹⁸⁸ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2321.

¹⁸⁹ NA Praha, fond ŘM, listina č. 133.

¹⁹⁰ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 88.

¹⁹¹ SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 46.

¹⁹² Tamtéž, s. 47.

zranění, jen A. Ludikar píše, že byl zraněn do hlavy¹⁹³ a B. Lifka uvádí zranění palce a úder cepu do hlavy.¹⁹⁴ Jindřich tomu zřejmě nevěnoval dostatek pozornosti, bojoval dál a nechal si zranění ošetřit až když byl zpátky na hradě ve Strakonících.¹⁹⁵

Po této události se Jindřich už v pramenech neobjevuje a je možné, že bych upoután na lůžko nebo minimálně neopouštěl hrad. 23. dubna 1420 Žižka táhne na Strakonice a vypaluje městečko pod hradem. Hrad zůstává neporušen, na ten si netroufá.¹⁹⁶

Jindřich prokazatelně žije ještě v srpnu, kdy je ještě Ruprecht, jeho budoucí nástupce, nazýván komturem v Olešnici.¹⁹⁷ Jindřich z Hradce zřejmě umírá na počátku roku 1421.¹⁹⁸ Tento útok je začátkem ničení komend v Čechách a pouze Strakonice zůstávají neporušené. 4. května 1420 byl zrušen konvent u Panny Marie na Starém městě.¹⁹⁹

3.4. VÁCLAV Z MICHALOVIC

Jindřich z Hradce byl ve své funkci nahrazen Ruprechtem, knížetem z Lehnice. 8. května 1420 bylo vypáleno generální převorství v Praze a sídlo bylo přesunuto do Strakoníc.²⁰⁰ Johanité tento útok zřejmě očekávali, takže už v předstihu převezli do Strakoníc nejen relikvie, ale také archiv, který se z části dochoval dodnes.²⁰¹

P. Lukešová ve své disertační práci uvádí, že převor Ruprecht Strakonice nikdy nenavštívil a nikdy nevydal žádnou listinu vztahující se ke Strakonícím. Roku 1432 se generálním převorem stává Václav z Michalovic, který je prvním převorem trvale žijícím ve Strakonících.²⁰²

Václav byl velký vyznavač katolické církve a bojoval proti husitskému hnutí. Jeho

¹⁹³ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. Klatovy: Vyňato z časopisu Šumavan, 1878, s. 271.

¹⁹⁴ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 88.

¹⁹⁵ SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 47.

¹⁹⁶ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 88.

¹⁹⁷ NA Praha, fond ŘM, listina č. 870.

¹⁹⁸ SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997, s. 46.

¹⁹⁹ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 59.

²⁰⁰ Tamtéž s. 60.

²⁰¹ SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalemského u nás*. Skřivánek, František. Heraldika a genealogie 28, č. 1-2, 1995, s. 71.

²⁰² *Hospodářský vývoj johanitské komendy v Čechách v letech 1437 – 1619*. s. 179. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha).

pozice byla z tohoto důvodu velice složitá, protože většina jeho poddaných souhlasila s reformací. Na strakonickém panství dochází ke změně komtura Jakuba, který umírá. Ve své funkci byl nahrazen Benešem, který pochází z pražského johanitského kostela Panny Marie pod řetězem.²⁰³

Celková situace v Čechách byla těžká a nepomohla k tomu ani bitva u Lipan, která se odehrála 30. května 1434. V této bitvě mimo jiné zemřel také Prokop Holý. Této bitvy se Václav z Michalovic zúčastnil společně se strakonickým lidem, který byl tvořen představiteli nižší šlechty a zástupci poddaného lidu.

Rok poté, tj. 1435, vydává Václav listinu, kde strakonickému lidu potvrzuje jisté výsady. Měšťané mohou volně nakládat se svými movitými i nemovitými majetky a užívat se podle svého mínění. Dále je majitel mohl například s někým jiným vyměnit nebo je někomu odkázat. Také tam bylo stanoveno, že pokud majitel zemře bez závěti a bez přímých potomků, majetek přejde do rukou nejbližšímu příbuznému nejprve v mužské, poté v ženské linii.²⁰⁴ Na oplátku dostal Václav jednorázovou sumu, kterou chtěl použít k vylepšení města a hradu.

K této listině ještě patří výměna pozemků kvůli vytvoření rybníka. Tento rybník leží jihozápadně od hradu a nazývá se Blatský. Za jeho působení ve Strakonících se celkově rozšířila rybníční soustava, která zřejmě pomohla ke zlepšení hospodářské situace. Rybníky už se na jihu Čech budovali za Bavorů, ale později bylo budování přerušeno kvůli husitským válkám. Teď se k tomu zase vrací a zakládá kaskádu rybníků na pravé cestě vedoucí ze Strakonice do Drachkova.²⁰⁵

Když zemřel Zikmund Lucemburský v prosinci 1437 se panská jednota zasadila o to, aby na trůn nastoupil Albrecht Habsburský. V čele této jednoty byl mimo jiné i Václav z Michalovic. Účastní se i slavnostní korunovace o rok později a při průvodu do chrámu sv. Víta nese královské žezlo.²⁰⁶ Albrecht se na českém trůně moc dlouho nezdržel, už v roce 1439 umírá. V zemi nastalo bezvládí, které bylo plné bojů mezi panskou jednotou a stranou

²⁰³ TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.. Díl V. /.* sepsal Wáclaw Vladivoj Tomek. W Praze : W komissí u Františka Řivnáče, 1881; (J. Otto). 270 stran (Spisů musejních č. 51; Nowočeská bibliothéka ; č. 18, s. 260.

²⁰⁴ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 139.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 140.

²⁰⁶ TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.. Díl 4. /.* sepsal Wáclaw Vladivoj Tomek. Druhé vydání Praha : Nákladem knihkupectví Fr. Řivnáče (Antonína Řivnáče), 1898, s. 56-57.

podobují. V panské jednotě měl největší slovo Jihočech Oldřich z Rožmberka.²⁰⁷

V roce 1442 vypukl ve Strakonících rozsáhlý požár, který zničil více než polovinu města. Za tento požár mohli podle *Starých letopisů českých z rukopisu křížovnického děti*. Při hře chlapi vypálili z malých houfnic a z výbuchů právě vznikl požár.²⁰⁸ Jakmile jednou město začalo hořet, nikdy to nezasáhlo jen pár domů, ale většinou vyhořeli celé ulice nebo čtvrti. Pravděpodobně to bylo tím, že domy byly ze dřeva a střechy byly pokryty šindelem, což ještě více podporovalo šíření ohně.²⁰⁹

V únoru 1449 se na strakonickém hradě sešli feudálové, v jejichž čele byl Oldřich z Rožmberka. Na tomto jednání se domluvilo založení Strakonické jednoty, která se postavila proti Jiřímu z Poděbrad. Toho totiž kališníci na sněmu v Kutné hoře 24. června 1448 prohlásili za zemského správce Českého království. Ladislava Pohrobka, právoplatného dědice trůnu, musela nejdříve šlechta vykoupit od římského krále Fridricha III. a nastupuje na trůn až v roce 1453. Jiří z Poděbrad byl podporován prostým lidem, šlechtou a také některými katolickými pány. Na straně Strakonické jednoty stál Oldřich a Jindřich z Rožmberka, Hynek Krušina, Jan Švamberk, Jan a Oldřich z Hradce, Jindřich z Kolovrat, Jan Ozor z Boskovic a další. Také se k nim přidružila některá města, jako Plzeň, České Budějovice nebo Kadaň.²¹⁰ Tyto dvě strany se utkali 4. června 1450 u Rokycan, kde byla Strakonická jednota poražena. Postupovali směrem na Plzeň a na hradě Vildštejnu u Blovic (dnes Vlčtejn) byl podepsán mír, který byl ještě později potvrzen v Pelhřimově. Tímto se prakticky Strakonická jednota rozpadla.²¹¹

Po této události vydává Václav ještě jednu listinu ve prospěch města. Listina potvrzuje privilegia vydaná Bavorem IV. a Jindřichem z Hradce. Strakoničtí měli také nově odvádět dávky z vaření piva rychtáři. Ještě zde pozměněno, že dávky vrchnosti se odváděli dohromady na den sv. Jana, nikoliv po částech jako dříve.²¹²

Václav z Michalovic byl už v té době starší muž, navíc už od brzkého věku trpěl dnou.

²⁰⁷ LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2., s. 93.

²⁰⁸ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 62.

²⁰⁹ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 146.

²¹⁰ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 67.

²¹¹ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 166.

²¹² Tamtéž s. 168.

Konec jeho života nebyl klidný, od roku 1451 se v celé zemi šířila epidemie moru a panika. V tom samém roce se Václav ještě vydal do Vídně, aby přivedl na trůn mladého Ladislava Pohrobka. Snad tato poslední cesta do zahraničí ho oslabil, protože tři měsíce na to, 26. srpna, Václav z Michalovic umírá. Tradice vypráví, že zemřel v malém rytířském sále u tepla kachlových kamen.²¹³

3.5. JOŠT Z ROŽMBERKA JAKO PŘEVOR JOHANITSKÉHO ŘÁDU

Po Václavovi byl převorem zvolen Jošt z Rožmberka, který byl zároveň i proboštem pražského svatovítského kostela a vratislavským biskupem.²¹⁴ Jošt neuměl německy, mluvil pouze česky a latinsky, takže jeho kázání ve Vratislavi musela být překládána.

Strakonice na tom v této době nebyli z hospodářského hlediska příliš dobře. Z toho důvodu jim velmistr johanitského řádu odpustil peněžní příspěvky, které měli posílat na ostrov Rhodos. Sám Jošt ve Strakonících moc nepobýval, jeho trvalým sídlem bylo město Nisa. U svého jména ale stále používal predikát „seděním na Strakonících.“²¹⁵ Za jeho působení, v roce 1462, ve městě vznikl nový špitál za kostelem sv. Markéty, později zvaný Čápopna.²¹⁶ Strakonických občanů se týká privilegium z 19. října 1462, které určovalo změnu výročního trhu. Ten se měl konat na svátek Šimona a Judy, a ještě po dva následující dny.²¹⁷

Jošt byl sice nejvyšším představitelem johanitů, ale také byl velkým příznivcem zemského správce a pozdějšího krále Jiřího z Poděbrad. Projevem náklonosti může být také listina z roku 1454, ve které král Jiří prikazuje všem podaným, které mají ve vlastnictví johanitského řádu, aby ho podstoupili Joštovi z Rožmberka.²¹⁸ I přesto, že byl příznivcem Jiřího z Poděbrad, roku 1465 se ve Strakonících konala porada katolických pánů z celého českého království, která byla vedena Zdeňkem ze Šternberka. Tato setkání se několikrát opakovala, ale pokaždé v jiném městě. Spolku se začalo říkat Zelenohorská jednota, zřejmě

²¹³ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 68.

²¹⁴ Tamtéž, s. 68-69.

²¹⁵ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 176.

²¹⁶ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 73.

²¹⁷ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 184.

²¹⁸ NA Praha, fond ŘM, listina č. 997.

podle setkání na Zelené hoře u Nepomuku. Jednota byla jakýmsi pokračováním Strakonické jednoty, kterou vedl Václav z Michalovic. Oficiálně byl vznik datován na 28. listopadu 1465.²¹⁹

Jošt si uvědomoval, že za jeho působení v čele řádu se finanční situace nijak nezlepšila. V své poslední vůli v Nise 8. prosince proto píše, že pokud po něm v konventu zůstaly nějaké dluhy, mají se zaplatit ze strakonického zámku.²²⁰ V roce 1467 na svátek Lucie umírá ve věku 37 let. Je pochován ve Vratislavi.²²¹

3.6. JAN ZE ŠVAMBERKA

Po Joštově smrti se na místě velkopřevora uvádějí dva nástupci. Zprvč Zděněk z Valdštejna a zároveň s ním také Jan ze Švamberka. Valdštejnovo jméno se vyskytuje v listinách jen do roku 1472, je tedy možné, že za jeho působení zastával Švamberk místo převora strakonického kláštera. Tento úřad byl už obsazen řádovým bratrem Václavem. Kolem roku 1470 byla na Švamberka uvalena klatba pro jeho smířlivost vůči „kacířskému králi.“ Valdštejn se možná ve Strakonících zastavil jen nakrátko nebo sem vůbec nezavítal.²²²

Jan ze Švamberka byl umírněný kněz, který se snažil o vyrovnání vztahů mezi králem a katolickou šlechtou. Bohužel nedosáhl žádných velkých výsledků a roku 1468 byla na jihu Čech rozpoutána občanská válka mezi přívrženci krále a členy Zelenohorské jednoty.

Roku 1470 byla na Jana ze Švamberka vyhlášena klatba.²²³ Tento trest znamenal také mnoho hospodářských důsledků. Přimo jemu a také lidem na jeho statcích bylo zakázáno obchodovat se solí. Nesměli ji ani prodávat ani kupovat.²²⁴

V březnu 1471 náhle umírá Jiří z Poděbrad. Ještě před smrtí stanovil za svého nástupce Vladislava Jagellonského. Jiřího protivníci tohoto krále neuznali a zvolili si vlastního krále, a to Matyáše Korvína. V jižních Čechách byl podporován např. Rožmberky nebo Štemberky. Naopak Vladislava podporovala většina šlechty a města Písek, Tábor a Vodňany.²²⁵ Jan ze Švamberka v tomto sporu vystupuje někde uprostřed a snaží se o smíření.

²¹⁹ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 75.

²²⁰ LUKÉŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 187.

²²¹ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 74.

²²² Tamtéž, s. 75.

²²³ To znamená zákaz účasti na svátostech; potrestaný nesmí sloužit mši, ani při ní asistovat.

²²⁴ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 77.

²²⁵ Tamtéž, s. 78.

Ve Strakonících uspořádá společný sjezd, bohužel pokus o mír dopadl bezúspěšně. Český sněm přijímá Vladislava Jagellonského jako svého krále, tím však spory na jihu nekončí.

Roku 1472 se ujasnila situace i ve velkopřevorství. Zdeněk z Valdštejna z listin mizí a jako jediný velkopřevorem je jmenován Jan ze Švamberka, kterému se přezdívalo „pan Labuť“, protože měl toto zvíře v erbu.

V této době se také konají nepokoje v okolí hradu Helfenburk, které ještě pokračovaly v roce 1475 a také poznamenaly události na strakonickém panství. Mimo jiné také odpůrci převora vypálili obec Radomyšl. Celé jižní Čechy jsou zasaženy menšími i většími spory.

Celé období Jana ze Švamberka bylo poznamenáno finančními problémy. Stejně jako svůj předchůdce si zvolil strategii, která vedla k udržení a posílení strakonické komendy i za cenu zastavení řádových statků.²²⁶ Už na začátku svého působení mu Jiří z Poděbrad zastavil některé pozemky za 600 kop grošů.²²⁷ Zhoršení této situace vedla až k dočasnému odvolání z funkce generální převora. S panovníkem měl naštěstí dobré vztahy, 11. února 1472 král vydává listinu, ve které převoru slíbil, že nebude dále zastavovat jeho statky a povolil mu vykoupit zpět ty, které dosud zastavil.²²⁸

Dobré vztahy měl i se strakonickými obyvateli, zřejmě díky častému pobytu v dočasném hlavním městě převorátu. První listina týkající se Strakoníc byla vydána v březnu 1473, kde dává souhlas s výstavbou stok k rybníku „Milavy“ v Rojicích a z Bílého potoka.²²⁹ Ještě téhož roku daruje Strakonickým místo na postavení domku a stodoly. Jednalo se o pozemky určené k výživě řádových bratří. Bratři za to měli splácet pravidelný poplatek 4 kopy pražských grošů na sv. Havla, sv. Jiří a na sv. Václava ještě navíc kopy ptáků.²³⁰

Na sklonku roku 1475 Jan ze Švamberka koupil panství Helfenburk, městečko Bavorov a příslušné vesnice a platy: Hracholusky, Krtely, Hláska, Vavice, Kranička, Měky nec, Štětí, Útěšov, dvůr Leskovec a plat z řeky v Strunkovicích za 5731 kop grošů

²²⁶ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 211.

²²⁷ NA Praha, fond ŘM, listina č. 1038.

²²⁸ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 212.

²²⁹ Tamtéž, s. 212.

²³⁰ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2485.

míšených.²³¹ Strakonická komenda se touto koupí opět rozšířila. Rožmberkové byli v této době značně zadluženi a z toho důvodu rozprodávali menší statky. Jan ze Švamberka také potvrdil práva a svobody města Bavorov, které byly uděleny už v roce 1361.²³² Tyto statky byly součástí strakonického panství do 2. května 1477, kdy ho převor prodal bratrům Václavovi a Zikmundovi z Čěnova.²³³

Jan ze Švamberka uděloval práva také dalším obcím, např. Ivanovicím potvrdil všechny důchody a platy. Také při tom nezapomínal na řádové bratry, kterým v roce 1482 povolil doživotně držet rybník ležící pod menším rybníkem Holským.²³⁴ Také rozšířil privilegia k městečku Radomyšl. Bylo obnoveno právo zákupní,²³⁵ byly stanoveny poplatky vrchnosti z lánů a místním bylo uděleno právo soudu a odvolání ke generálnímu převorovi.

Převor johanitského řádu patřil také v podporovatelům cechů, ze kterých se poté staly manufaktury nejen ve Strakonících, ale také v blízkém okolí. Společně se strakonickou komendou založil první řemeslnický cech soukeníků, postřihačů a kráječů suken v roce 1482.²³⁶ O dva měsíce později byl založen další městský cech, a to krejčovský.²³⁷ Jan ze Švamberka nezakládal cechy jen ve Strakonících, ale také ve Volyni. Zde v roce 1490 založil první volyňský cech – pekařský, mlynářský a truhlářský.²³⁸

Ve Strakonících dále vydal důležité privilegium v roce 1488, kdy se vzdal všech nároků na obecní dům zvaný Zdeborovský. Strakonický pán zde zřídil radnici a sklad soli. V listině ještě k tomu byla dána povinnost nakupovat sůl pouze od města pod pokutou pět grošů pražských. Stejně pravidlo platilo i v případě vína. To se mohlo šenkovat pouze na radnici a dokud nebylo spotřebováno, nesmělo se šenkovat nikde jinde.²³⁹ To, že město vlastnilo svoji solnici, velice zvedlo jeho prestiž. Měšťané už nemuseli kupovat od cizích

²³¹ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 214.

²³² CIM IV-1, č. 80, s. 125-128.

²³³ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 215.

²³⁴ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2487.

²³⁵ Feudální forma dědičného nájmu půdy buď na delší dobu nebo navždy; za pronájem půdy se zavazoval nájemce platit pravidelné dávky nebo pracovat na vrchnostenské půdě.

²³⁶ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s : il, s. 87.

²³⁷ SOKA Strakonice, fond Cech krejčích Strakonice, sg. I/1, inv. č. 1.

²³⁸ SOKA Strakonice, fond Cech pekařů a mlynářů Volyně, sg. I/1, inv. č. 1.

²³⁹ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 219.

měst a sami naopak mohli zásobovat okolí.²⁴⁰ Radnice byla také důležitá pro postavení města, protože se zde řešil obchod a bylo zde jisté soukromí pro uzavřená jednání rady.²⁴¹

Statky johanitského řádu se rozšířily také koupí vsi Modlešovice se vším příslušenství. V případě, že by zemřel, majetků by se ujala jeho manželka Kateřina ze Švamberka.²⁴² Dalším rozšířením byla výhodně položená ves Novosedly, kde johanité získali polovinu. Tento prodej povolil král Vladislav II. v roce 1492.²⁴³

V roce 1486 povolal Jan ze Švamberka do Strakonice zvonařského mistra Mikuláše, který vytvořil pro kostel sv. Prokopa²⁴⁴ zvon těžký 180 centů.²⁴⁵ Tento zvon dostal jméno Jan na počest řádového patrona Jana Křtitele. Po obvodu je zvon zdoben modlitbou Zdravas Maria a modlitbou k Panně pomocnici milosrdné. Jan nechal zhotovit ještě jeden zvon, nazvaný Vojtěch, který byl ulit na počest sv. Vojtěcha v roce 1500.²⁴⁶

V roce 1504 také Jan ze Švamberka řešil případ zavražděného dítěte. Jistá selka prodala své dítě židovské vdově a jejím dvěma synům. Ti toto křesťanské dítě prý při židovském rituálu pořezali a nechali vykrvácet. Nikdo se nepozastavil nad tím, že židovský rituál krev zcela odmítá. Židé žili v tuto dobu na okraji společnosti, takže byli obviněni. Dokonce se za ně postavila královna Anna, ale ani na tu nebral Jan zřetel a všichni aktéři, včetně ženy, která jim svoje dítě prodala, byli upáleni. Poprava se konala buď na stínadlech, tj. pod Kuřidlem při silnici do Starého Dražejova nebo na místě u strakonického hřbitova, kde stála staletá lípa. Dítě bylo pohřbeno v prokopském hradním kostele pod kazatelnou.²⁴⁷ Nebyla to jediná židovská aféra, která ve v jižních Čechách udála. V roce 1506 bylo upáleno šest bratrů – židů od Domažlic a v roce 1509 další dva strakoničtí židé opět kvůli vraždě mladého chlapce.²⁴⁸

Jana ze Švamberka nacházíme ještě v roce 1505 při odkoupení tvrze a části vsi

²⁴⁰ BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Město Strakonice*. Praha: Vyšehrad, 1947. 23 s., pl., fot., s. 6.

²⁴¹ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 220.

²⁴² NA Praha, fond ŘM, listina č. 2489.

²⁴³ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2491.

²⁴⁴ Viz. příloha č. 17.

²⁴⁵ LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. Klatovy: Vyňato z časopisu Šumavan, 1878, 299 s., s. 276.

²⁴⁶ LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 224.

²⁴⁷ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il, s. 91.

²⁴⁸ Tamtéž, s. 91.

Slaníku.²⁴⁹ Tato transakce byla zaznamenána až v listině Vladislava II. Díky této koupi mu bylo odpuštěno 911 dukátů z poplatků velmistrovi johanitského řádu. Zbylých 1000 dukátů mohl splácet po 100 dukátech ročně. Peníze měl použít na zvelebení panství, a právě na zakoupení hradu Slaníku.²⁵⁰

Na žádost Jana vydává Vladislav II. 21. května 1507 v Budíně listinu, kde uděluje Strakonícím privilegium vybírat clo a mýto od všech, kteří projížděli před město nebo jeli okolo ve vzdálenosti půl míle. Naopak měšťané se zase museli starat o cesty a mosty. Tímto privilegiem opět vzrostla prestiž města a také to přineslo nemalé peníze do městské pokladny.²⁵¹

Jan ze Švamberka a jeho působení se chýlí ke konci a vedle něj se často objevuje jeho nástupce v úřadu převoru Jan z Rožmberka.²⁵² V listině z roku 1508 jsou podepsáni oba. Zde si Bohuslav z Újezdce kupuje za 2830 kop grošů míšenských na sloužení mší. Při každém kázání se měl kněz modlit za jeho zdraví a za jeho duši.

Na jaře roku 1508 zasáhl Strakonice velký požár, který zničil několik domů i hospodářských stavení převážně na Velkém náměstí. Spor, kde se oheň vzal, trval skoro dva roky. Plameny buď vyšlehly z Vojtovo domku nebo z domu Bavorských, kde byl pivovar. Většina obyvatel se domnívala, že to bylo z domu Alžběty Bavorské, ale soud nakonec rozhodl, že nemusí platit náhradu škody, protože žádný takový zákon neexistoval.²⁵³

Svoji poslední listinu vydal Jan ze Švamberka v roce 1509. Podání ho prosili, aby jim nějak vynahradil škody, které jim páchali povodně. Ty byly velmi časté kvůli poloze města na soutoku řek Volyňky a Otavy. Proto jim daruje luh u rybníka Trnovce, aby zde mohli hospodařit.²⁵⁴

Tento johanitský převor umírá nejspíše v roce 1510, mezi 16. dubnem, kdy je zachycen u komorního soudu a 18. říjnem, kdy už je jako převor jmenován Jan z Rožmberka.

²⁴⁹ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého XI*. Ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY, ilustroval Karel LIEBSCHER. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6., s. 139-140.

²⁵⁰ NA Praha, fond ŘM, listina č. 2552.

²⁵¹ LUKEŠOVÁ, Petra. Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 229 – 230.

²⁵² LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. Klatovy: Vyňato z časopisu Šumavan, 1878, s. 276.

²⁵³ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il., s. 89-90.

²⁵⁴ LUKEŠOVÁ, Petra. Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/piuy7p/>>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 235.

Tělo Jana ze Švamberka je položeno v hradním chrámu.²⁵⁵

3.7. JAN III. Z ROŽMBERKA

Jan z Rožmberka se narodil jako nejstarší syn Voka z Rožmberka a jeho manželky Markéty z Gutštejna. Stalo se tak 21. listopadu 1484.²⁵⁶ Se svým otcem hodně cestoval a zřejmě také navštěvoval Strakonice a Jana ze Švamberka, kterého později nahrazuje. Vyjednávání o jeho nástupnictví začalo nejspíš už v roce 1506, kdy velmistr řádu obdržel jako dar stříbrný kalich. Nástup Jana úřad generálního převora byl velmi rychlý. Pokud už se tak stalo v roce 1506, tak mu mohlo být okolo 22 let. Už jako mladý vstoupil do řádu a po krátké době už na něj čekal nejvyšší titul v Čechách. Jan jako převor čerpal výhody ze svého rodu a z vlivu svých příbuzných.²⁵⁷

Po nástupu do funkce stále řešil finanční problémy řádu, které spočívali hlavně v tom, že řád nebyl schopen platit poplatky velmistřovi řádu na Rhodos. Ve Strakonících krátce po svém nástupu, prodal některé masné krámy, které byly v držení řádu. Teprve poté potvrdil všechny konfirmace, licence a práva, která jim předtím udělil Jan ze Švamberka.²⁵⁸

Za jeho působení došlo k velkým úpravám hradu a města. Na prvním místě můžeme jmenovat vybudování věže, zvanou Jelenka. Tato věž měla sloužit společnosti rytířů po jeleních honech ve strakonických revírech. Sál ve věži měl kasetový strop a arkýřová okna s výhledem na příkop a zeleň. Věž sloužila k oddechu, zábavě a potěšení pánů. Také se zde nacházela nástěnná malba erbovní růže Rožmberků. Znak byl zdoben rozvilinami²⁵⁹ a holubicemi. Dále byl vytvořen nový zvon zvaný Marie a nový skládací oltář s dřevorezbyami ze života sv. Anny, který je dnes umístěn v kostele sv. Prokopa.²⁶⁰

Jan z Rožmberka si také přál, aby Strakonice vypadaly opravdu jako město, a ne jenom jako sídliště srostlé dohromady. V půlkruhu na severu zástavby vznikly kamenné hradby, které byly ještě podpořeny vodním příkopem. Opevnění nesahalo až k řece Otavě. Na východní straně se do nich vcházelo Pražskou branou a na západní straně Horažďovickou branou. Uprostřed severní části hradební zdi se nachází ještě jedna malá věž, zvaná Na

²⁵⁵ Tamtéž s. 247.

²⁵⁶ KOTLÁROVÁ, Simona. *Jan III. z Rožmberka (1484–1532): Generální převor johanitského řádu v Čechách a vladař rožmberského domu*. České Budějovice: Veduta, 2010, s. 44.

²⁵⁷ KOTLÁROVÁ, Simona. *Jan III. z Rožmberka (1484–1532): Generální převor johanitského řádu v Čechách a vladař rožmberského domu*. České Budějovice: Veduta, 2010, s. 45.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 48.

²⁵⁹ Rostlinný ornamentální motiv akantových listů a úponků.

²⁶⁰ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il., s. 92-93.

stráži.²⁶¹

Z této doby také nejspíše pochází městský znak. Na znaku se nachází věž nad hradební branou, vlevo od věže je původní johanitský kříž s rovnými břevny a napravo pětিলistá růže. Růže je stříbrná a nachází se na červeném poli. Takto vypadala růže pánů z Landštejna, kteří odvozují svůj původ z Růže Vítka. Znak pochází pravděpodobně z roku 1525.²⁶²

Jan III. z Rožmberka měl také dobré vztahy s obyvateli města. Nejprve pro mě zjednodušil odvolávací proces soudních rozsudků. Původně šel rozsudek nejdříve do Horažďovic a až poté do Prahy. Nyní už to bylo doručováno přímo do Prahy. Strakonickým občanům se také ulevilo, když na sebe johanité vzali poplatek za kata. Také městským konšelům povolil vlastní volbu rychtáře a znovu bylo jim znovu povoleno vařit pivo, staré a bílé. Ve 30. letech bylo měšťanům uděleno právo pečtit červeným voskem. Tyto kroky vedly k větší oblibě Jana ve Strakonících.²⁶³

Jelikož pražské velkopřevorství stále nebylo uzpůsobeno k vykonávání řádové činnosti, tak strakonický převor dostal právo položení mitry na hlavy řádu přímo ve Strakonících. Tuto změnu musel potvrdit a schválit papež Julius II.²⁶⁴ Na hradě dále svolával jednání o náboženských poměrech v zemi. Nejčastěji se opět řešily spory mezi církví katolickou a církví podobojí.

Církev podobojí se ve Štěkni rozštěpila a nazývala se bratrská Menší stránka mlynáře Kubíka. Těchto rozštěpení proběhlo víc a tyto církve byly postaveny mimo zákon, světská i církevní moc je pokládala za zločince. Nebylo to úředně dovolené vyznání. Jedním ze členů byl také Jiřík Volyňský, který kvůli tomu byl pozván na strakonický hrad. Byl zde přesvědčován, aby přijal jinou víru, buď katolickou nebo podobojí. Jiřík to odmítl a byl vhozen do hladomorny, kde trpěl hlady a žízní po dobu pěti dnů. Poté se konalo několik jednání, aby Jiříka přesvědčili. To se nepovedlo a byl znovu zavřen do hladomorny. Chtěl raději umřít hladem. Poté, co se Jan z Rožmberka vrátil z Horažďovic, byl z cely vyveden a pán mu přinesl chutnou polévku a dal mu jí lít do úst. Také mu dal přinést víno. Vězeň ještě několik dní pobyl na hradě a pak jej propustili s pánovým příkazem, aby se vzdal své víry. On však do své smrti zůstal ve své víře. Pánu Jan z Rožmberka se snad líbila tak pevná víra

²⁶¹ Tamtéž, s. 94.

²⁶² Tamtéž, s. 94.

²⁶³ Hospodářský vývoj johanitských komend v Čechách v letech 1437–1619. s. 173. (Ze soukromé sbírky Ondřeje Fibicha).

²⁶⁴ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il., s. 96.

mladého člověka, a proto se nad tímto mužem slitoval.²⁶⁵

Převor řádu měl také osobní a rodinné starosti. V roce 1523 mu jeho strýc Petr odkázal rodinné statky, s některými výjimkami převážně ve prospěch klášterů. Strakonický pán se také musel starat o výzbroj hradní ozbrojené chasy. V inventáři ze Starého města pražského je doklad o tom, že Jan koupil ručnice za 55 a půl kopy míšenských grošů. Do výzbroje tedy investoval dost financí.²⁶⁶

Po smrti Ludvíka Jagellonského se novým králem stává Ferdinand I. Habsburského. K tomu se Jan z Rožmberka staví zřejmě kladně, zřejmě i kvůli tomu, že se v roce 1528 stává krajským hejtmanem pro panský stav.²⁶⁷

Jan z Rožmberka zemřel 27. února 1532 a je pochován v rodinné hrobce ve Vyšebrodském klášteře.

3.8. KONEC VELKOPŘEVORSTVÍ VE STRAKONICÍCH

Po smrti Jana z Rožmberka byl zvolen převorem Jáchym kníže z Münsterberka. Král Ferdinand ho ale neuznal, a z toho důvodu na jeho místo nastoupil v roce 1534 Jan z Vartenberka. Sídlo johanitů na Malé straně bylo už v té době znovu schopno plnit svoji funkci a tento převor už se usídlil tam. Je ale možné, že už i jeho předchůdce Jan z Rožmberka pobýval zde. Po této chvíli Strakonice ztratili část své důležitosti, kterou měli jako hlavní sídlo johanitského řádu.²⁶⁸

V roce 1530 Karel V. za zásluhy daruje řádu ostrov Malta, ostrůvek Gozzo a město Tripolis. Od té doby se řád nazývá maltánský nebo maltský.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 98.

²⁶⁶ CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il., s. 102.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 102.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 102.

ZÁVĚR

Tématem mé bakalářské práce byly Strakonice jako aristokratická a řádová rezidence ve 13. až 15. století. Primárně jsem se v práci věnovala koexistenci rodu Bavorů a rytířského řádu johanitů. Tyto dvě rozdílné složky na sebe vzájemně působily, přičemž výsledkem jejich kooperace byl vznik hradního komplexu, který je jedinečný v celé Střední Evropě. Bavorové uváděli johanity i do dalších lokalit, kde byli pověřováni správou kostelů. Naopak johanité Bavorům poskytovali kulturní a duchovní podněty. Díky johanitům také ve Strakonici vznikl například špitál nebo škola, jejichž prostřednictvím mohli johanité působit pastoračně, edukačně i charitativně mezi strakonickým obyvatelstvem.

Ve svém pojednání jsem se nejprve zaměřila na politický a náboženský kontext období vrcholného středověku, abych tak vysvětlila, jak Strakonice fungovaly ještě před příchodem Bavorů a za jejich prvního působení. Zajímavé je, že už v 11. a 12. století se na místě dnešního hradního areálu vyskytoval sakrální objekt, který byl později přestavěn právě na johanitskou komendu. Dále se zde nacházely kamenný kostel a dřevěná obytná budova, ovšem až s příchodem Bavorů se začíná budovat hrad.

Příchod Bavorů není bohužel přesně datován a historikové se nemohou shodnout, kdy a z jakého důvodu přišli. Původně rod pravděpodobně pocházel z Moravy, kde z roku 1167 máme listinu, ve které Bavor věnuje některé své statky litomyšlskému klášteru a svému vnukovi Dluhomilovi. Jen kvůli stejnému jménu jej bohužel nemůžeme věrohodně považovat za předka Bavorů ze Strakonic. Dále můžeme najít dalšího Bavora jako premonstráta v Olomouci, kterého už lze zařadit do rodu Bavorů. Jednou z prvních listin, kde už Bavorů nacházíme na jihu Čech, je obdarování johanitského řádu Bolemilou, Bavorovou manželkou. Bolemila jim darovala některé vesnice v okolí Radomyšle. Bolemila jako dědička Radomyšle, by také teoreticky mohla být důvodem přesunu Bavorů do Strakonic. Zde už pak můžeme hovořit o soužití rodu Bavorů a johanitského řádu. Jeden z prvních představitelů rodu Bavorů, Bavor I., se totiž vydal do Svaté země, kde se s tímto rytířským řádem seznámil. Jelikož je tato událost zakryta tajemstvím, snažila jsem se představit různé hypotézy, které by nejlépe vysvětlily první obdarování tohoto řádu. Pozoruhodným dokladem této tradice je oltář svaté Anny Samotřetí, na němž jsou ztvárněny čtyři legendy o vztahu Bavora a johanitů. Bavor I. obdarovává johanity polovinou hradu a několika vesnicemi, což zapříčinilo jejich příchod do Strakonic.

Jméno Bavora s přídomkem ze Strakonic se poprvé objevuje v listině 1235, když už byl hrad zcela hotov, aby v něm aristokrat skutečně mohl žít. Z této doby není dochováno

mnoho listin a pramenů, takže jsem nenašla příliš informací o jeho soukromém životě. Na politické scéně se mu ale zřejmě dařilo, protože v roce 1238 byl jmenován královským číšníkem.

Poté jsem se v práci věnovala dalším představitelům rodu. Nejznámější je zřejmě Bavor II., který se stal zetěm Přemysla Otakara II. Ve Strakonících také přestavěl hrad a obehnal jej kamennou hradbou. On také vybudoval mohutnou okrouhlou věž, zvanou Rumpál, která je dodnes jedním ze symbolů strakonického hradu. V práci jsem se věnovala i popisu těchto stavebních úprav, ale samozřejmě by toto téma mohlo být rozebráno více a do detailů. Bavor II. měl také jako významný jihočeský šlechtic důležité postavení u krále a zřejmě proto byl jmenován nejvyšším maršálkem. Mezi prvními představiteli byla vždy několikaletá pauza, která svědčí o brzkém úmrtí staršího představitele.

Bavor III. po převzetí rodinného majetku opět přestavoval hrad a tentokrát se věnoval i výstavbě kostela s věží. Na jeho průčelí je dodnes k vidění nápis, který na tuto událost upomíná. Ve své práci zmiňuji také malbu kola paní Štěstěny, ale pouze shrnuji popis malby. Dále se Bavor III. také zaměřil na přestavbu hradu v Horažďovicích a budování nového hradu na Práchni. Za dalšího představitele, Viléma ze Strakoníc, vyvrcholily úpravy johanitské části hradu. Například byla vytvořena výzdoba na stěnách křížové chodby, vznikla tzv. strakonická madona nebo rozsáhlé malby s christologickým cyklem. Všechny tyto úpravy byly vytvořeny díky vzájemné interakci johanitského řádu a rodu Bavorů. Vilém ze Strakoníc byl asi největším finančním podporovatelem řádu a zřejmě se kvůli špatnému ekonomickému stavu strakonické komendy sám pustil do podpory její výzdoby. Další představitelé rodu už neměli s johanity tak dobré vztahy a za Bavora IV. dochází dokonce ke sporům. Není to zcela překvapivé, protože prestiž a bohatství rodu slábne, stejně jako jejich působení u královského dvora. Takže je možné, že Bavorové už neměli tolik prostředků na podporu a obdarování řádu sv. Jana Jeruzalémského.

Na konci 14. století už je situace rodu Bavorů natolik špatná, že poslední člen řádu, Břeněk ze Strakoníc, je nucen světskou část hradu prodat. Za nejasných okolností se panství dostalo do rukou neznámého šlechtice Vykěře z Janošovic. Od něho celé panství v roce 1402 odkoupil generální převor Jindřich z Hradce. Jednalo se o ojedinělou finanční transakci, která dosud neměla v dějinách řádu obdoby a ovlivnila celkovou ekonomiku českého převorství. Řád na tom byl sice před koupí finančně dobře, ale i přesto musel rozprodat část majetku některých komend v Čechách. Tato transakce musela být schválena přímo papežem Bonifácem IX. a řádovým velmistrem.

V poslední kapitole práce jsem se věnovala důležitým představitelům johanitského

řádu, kteří sídlili na hradě ve Strakonících. Tam se přesunuli poté, co jejich hlavní komenda na Malé Straně v Praze byla v roce 1420 během tzv. husitských válek vypálena. Snažila jsem se vyzdvihnout jejich nejdůležitější činy, které se týkaly přímo Strakoníc. Všichni tito velkopřevorové významně působili i v jiných komendách a samozřejmě řídili celé velkopřevorství, ale jelikož se moje práce týká jen Strakoníc, tyto jejich ostatní aktivity jsem nechala stranou. Až poté, co Jan III. z Rožmberka umírá, se hlavní sídlo vrací opět do Prahy.

Ke své práci jsem používala hlavně odbornou literaturu, kterou uvádím v závěrečném seznamu, a také některé internetové zdroje. Další relevantní informace jsem získávala ze Státního okresního archivu ve Strakonících. Cílem mé práce byl především pokus o syntetické zpracování problematiky týkající se společného fungování rodu Bavorů a rytířského řádu johanitů ve Strakonících.

RESUMÉ

My thesis focuses on the history of the town Strakonice from the 13th to 15th century. In this work I primarily focus on the specific situation of the castle which was held by Bavars of Strakonice and at the same time it was a commendary of the Order of Knights of the Hospital of Saint John of Jerusalem. The undergraduate thesis is divided into three chapters. The first short chapter is devoted to the beginnings of the town and the castle in the Late Middle Ages. In the next part I examined in detail the happenings connected with the main representatives of the house of Bavars from which the most important was, according to the Johannite Church, Bavor I, who gave the Johannites the half of the castle to establish their commendary there in 1243. The last chapter focuses directly on the Johannites who became the owners of the whole dominion of Strakonice in 1402 and from 1420 the dominion even became the residence of the Prior General for the Czech lands. During these times Strakonice became the most important location for the Czech Johannites. In this work I also focus on the important figures of the order connected with the commendary of Strakonice.

SEZNAM ZKRATEK

AM.....	Archiv města
CDB.....	Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae
CIM.....	Codex iuris municipalis regni Bohemiae
MVB.....	Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia
NA.....	Národní archiv
LC.....	Libri Confirmationum
RBM....	Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae
RBMV.....	Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai
ŘM	Maltézští rytíři - české velkopřevorství, Praha
SOA.....	Státní oblastní archiv
SOkA.....	Státní okresní archiv

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ:

EDICE:

František PALACKÝ (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské II.*, Praha 1842.

František PALACKÝ (ed.), *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské III.*, Praha 1844.

Gustav FRIEDRICH (ed.), *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I.*, Praha 1904/1907.

Gustav FRIEDRICH – Zdeněk KRISTEN (ed.), *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae III/1-2.*, Praha 1943-1962.

Jindřich ŠEBÁNEK – Sáša DUŠKOVÁ (ed.), *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae IV/1-2.*, Praha 1962-1965.

Jindřich ŠEBÁNEK – Sáša DUŠKOVÁ (ed.), *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae V/1-2.*, Praha 1974-1981.

Antonín HAAS (ed.), *Codex iuris municipalis regni Bohemiae IV/1.*, Praha 1954.

Josef EMLER (ed.), *Libri Confirmationum VI.*, Praha, 1883.

Ladislav KLICMAN (ed.), *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia I.*, Praha, 1903.

Karel Jaromír ERBEN (ed.) *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I.*, Praha, 1855.

Josef EMLER (ed.) *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II.*, Praha, 1882.

Josef EMLER (ed.) *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae III.*, Praha 1890.

Jiří SPĚVÁČEK, Blažena RYNEŠOVÁ, Jana ZACHOVÁ (ed.) *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae V.*, Praha 1958-2005.

Bedřich MENDL (ed.) *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae VI.*, Praha 1928.

Bedřich MENDL, Milena LINHARTOVÁ (ed.) *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae VII.*, Praha, 1954-1964.

Božena KOPIČKOVÁ (ed.) *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV/5.*, Praha, 1989.

ARCHIVNÍ PRAMENY:

Národní archiv Praha, fond Maltézští rytíři - české velkopřevorství, Praha:

Listina č. 133 (1419, Jindřich z Hradce, velkopřevor johanitů, povoluje se souhlasem kapituly konané v Brně, aby Jošt, komtur v Dzierżoniówě koupil za 70 hřiven grošů pražských 7 hřiven ročního platu z responsí strzegomské komendy, který jemu a konventu má platit komtur ve Strzegomi ve dvou termínech na sv. Michala a na sv. Walpurgu. Velkopřevorství a komturovi v Strzegomi má být ponechána možnost plat vykoupit.)

Listina č. 872 (24. srpen 1420; Ruprecht, kníže slezský a komtur v Olešnici M., vysvědčuje a potvrzuje, že Řehoř Koslaw, poddaný z Brožce, se souhlasem své ženy Gertrudy prodal 1/2 hřivny ročního platu ze svých pěti čtvrtí polí a ze všeho ostatního svého majetku v Brožci za 5 hřiven grošů pražských johanitské komendě v Olešnici M. s právem zpětné koupě; plat má být odváděn vždy na sv. Bartoloměje. V listině, jejíž text je silně poškozen, je zmínka o nadání nové kaple P. Marie, učiněné vdovou Anežkou, měšťankou v Brzegu.)

Listina č. 997 (12. březen 1454; Ladislav, král český, nařizuje všem svým poddaným, kteří drží statky johanitského řádu, aby je postoupili velkopřevorovi Joštu z Rožmberka.)

Listina č. 1038 (12. leden 1470; Jiří, král český, povoluje českému převorovi Janu ze Švamberka zastavit některé řádové statky za 600 kop grošů.)

Listina č. 2140 (11. březen 1385; Markold komtur, Jan převor a bratři johanitské komendy ve Strakonicích, na základě povolení krále Václava IV. kupovat platy zakupují pro výživu bratří v komendě v Horažďovicích od Kačky, ženy kdysi Jana z Nalžov, ve vsi Vojnice 2,5 kopy grošů platu a vkládají toto pořízení na králův rozkaz do zemských desk.)

Listina č. 2141 (28. červen 1394; Mikuláš, komtur ve Strakonicích, a Prokop, plebán kostela a komendy v Horažďovicích johanitského řádu, vysvědčují, že panoše Oldřich z Kladrubec dal horažďovické komendě 10 kop grošů pražských na sloužení vigilie a zádušní mše za duši Jana z Kladrubec, profesa johanitského řádu, a všech Oldřichových předků, vždy v den narození sv. Jana Křtitele a na sv. Havla; plebán má vyplácet bratřím na ofěru a chudým žákům vždy po 1 groši a zakoupit pro bratry víno a bílý chléb; při vynechání tří pobožností po sobě bude horažďovická komenda povinna 10 kop vrátit a postoupit komendě ve Strakonicích, kde budou stanovené pobožnosti konány.)

Listina č. 2142 (21. prosinec 1407; Jindřich z Hradce, velkopřevor johanitského řádu v Čechách, na Moravě, v Polsku a tak dále, vysvědčuje, že Dobej řečený Volyňský, měšťan v Písku, odkázal bratřím komendy v Horažďovicích na výživu 1/2 kopy grošů ročního platu, aby zaň byly konány vigilie a slouženy zádušní mše vždy v oktávu Narození Panny Marie a

v týdnu po Letare za něho a za jeho manželku, pod pokutou 1 fertonu a pod trestem předvolání před převora a konvent do Strakonic.)

Listina č. 2298 (6. únor 1405; Jindřich z Hradce, převor johanitského řádu v Čechách, vysvědčuje a potvrzuje, že Matěj z Kostomlat, někdy písař konventu u Panny Marie, zřídil v kostele Panny Marie oltář k slávě Boží, Panny Marie, českých patronů, sv. Anny a sv. Apoleny a daroval mu 10 kop ročního platu v Jenči. Z toho má připadnout 1 kopa převorovi, 1 kopa na výzdobu kostela, vojsk aj., 8 kop Jakubovi ze Strakonic na konání bohoslužeb u tohoto oltáře. Prevor pak ustanovuje, jak má být rozděleno 8 kop po smrti Jakuba ze Strakonic a že má být denně čtena mše u tohoto oltáře. Prevor Tomáš a konvent u Panny Marie slibují to 10. února zachovávat.)

Listina č. 2299 (4. leden 1406; Adam z Nežetic, arcijáhen hradecký a generální vikář pražského arcibiskupa, potvrzuje k presentaci Jindřicha z Hradce kněze Jakuba, profesu u Panny Marie, farářem kostela sv. Prokopa na Újezdě.)

Listina č. 2321 (17. červen 1418; Prevor johanitského řádu v Čechách Jindřich z Hradce, komtur Zdeněk a konvent u Panny Marie vysvědčují, že prodali za 265 kop grošů Anně z Koldic na dobu jejího života vsi Předlice, Klíše, Újezd, Bánow, Užín, Varvažov, Habrovice, Radešín a Levín s podacím v Předlicích. Anna má na královskou berni odváděti 23 kop 47 grošů.)

Listina č. 2423 (16. březen 1358; Bratr Jakub komtur a konvent johanitské komendy ve Strakonicích postupují bratřím Zdiměřovi a Janovi užitek ze dvou rybníků u lesa řečeném "Hůl", které oba bratři zřídili na pozemcích komendy ze svého majetku, jenž jim byl řádem ponechán; po smrti jednoho z nich připadne komendě na výživu dolní rybník, po smrti druhého i horní; za oba bratry budou po jejich smrti slouženy výroční pobožnosti.)

Listina č. 2444 (9. srpen 1375; Bratr Zdeněk ze Skuhrova komtur a konvent johanitské komendy ve Strakonicích postupují svůj dvůr v Újezdci se staveními a vším příslušenstvím, který jim Mikuláš řečený Kosoř z Nihošovic odkázal na výživu pro spásu své duše a na kterém nyní sídlí Matouš řečený Neudal, s ročním výnosem 58 grošů pražských, Pertoldovi z Frymburka výměnou za část jeho dvora ve Strašicích, jež drží Matouš Rybka, se stejným ročním výnosem. Mikuláš ml. Kosoř z Nihošovic a tři další zemané se zavazují dvůr v Újezdci "zpravit".)

Listina č. 2450 (30. leden 1386; Václav IV., král český, osvobozuje statky johanitské komendy ve Strakonicích ode všech berní a sbírek. Na žádost Markolta z Vrutice osvobodil král strakonickou komendu od všech dávek a zatížení.)

Listina č. 2460 (13. prosince 1404; Bratr Jindřich z Hradce, velkopřevor johanitského řádu,

Jakub převor a konvent komendy sv. Prokopa ve Strakonících vysvědčují, že farář ve Štěkní Pavel dal komendě na výživu 15 kop grošů pražských v hotovosti, z nichž má pietanciář vyplácet ročně po 1/2 kopě chudým ve špitále, žákům na chléb a ošacení a bratřím na výživu. Za Pavlova života mají bratři sloužit mši vždy nazítří po sv. Františku, po jeho smrti potom výroční pobožnost za jeho duši.)

Listina č. 2463 (9. květen 1408; Jindřich z Hradce, velkopřevor johanitského řádu v Čechách, na Moravě a v Rakousku, Jakub převor a konvent komendy ve Strakonících prodávají panně Jarce 1/2 kopy grošů ročního platu (po 15 groších na sv. Jiří a Havla) za 5 kop grošů hotově vyplacených pietanciáři; ten má panně Jarce tento plat doživotně odvádět. Po její smrti má být v komendě slouženo 30 mší (vždy jednou v roce) za její duši.)

Listina č. 2485 (22. září 1473; Jan ze Švamberka na Strakonících, mistr českého převorství johanitského řádu, Jan převor a konvent komendy ve Strakonících dávají strakonickému měšťanu Michálkovi kramáři na pozemku, který náleží bratřím pro jejich výživu místo pro postavení domku a stodoly, a to na právu komendy a nikoliv městském. Michálek a jeho nástupce mají komendě platit a odvádět na sv. Havla a Jiří po 4 groších a na sv. Václava kopu ptáků.)

Listina č. 2487 (11. únor 1482; Bratr Jan ze Švamberka na Strakonících, mistr a převor johanitského řádu v Čechách, Polsku, Slezsku, na Moravě a v rakouských zemích, povoluje strakonickému převoru Mikuláši ze Soběnova doživotně držet rybník ležící pod "Holským rybníkem" zastavený kdysi Václavem z Michalovic Vilémovi řečenému Rezek a jeho dětem na 100 let, který Mikuláš ze Soběnova spolu s menším rybníčkem pod ním ležícím vykoupil za 93 kop z vlastních prostředků od Rezkova syna Jana; po Mikulášově smrti případnou rybníky na výživu bratřím, kteří budou povinni sloužit za jeho duši mši vždy den po Početí P. Marie. Kdyby byl Mikuláš přeložen jinam, může rybníky svěřit některému z bratří.)

Listina č. 2489 (24. května 1490; Jan z Neznašova na Čejeticích prodává ves Modlešovice se vším příslušenstvím Janovi ze Švamberka na Strakonících a johanitskému řádu za 1100 kop grošů míšeňských a zavazuje se ves "zpravit" a vložit do desk (v případě jeho smrti to má učinit jeho manželka Kateřina ze Švamberka), k čemuž se zavazují i jmenovaní rukojmí pod trestem ležení ve Strakonících a zastavení statků.)

Listina č. 2491 (7. srpen 1492; Vladislav, král uherský a český, povoluje Zdeňkovi z Rožmitálu a z Blatné na žádost jeho strýce Jana ze Šelumberka, kancléře Království českého, prodat Janovi ze Švamberka na Strakonících, mistru českého převorství johanitského řádu, a konventu ve Strakonících zástavní právo na polovinu vsi Novosedly, náležející dříve ke hradu Hluboká, kterou král Jiří za 400 kop zastavil Zdeňkovu otci Lvovi z Rožmitálu spolu

s povolením zřídit rybník a držet jej ke hradu Střele.)

Listina č. 2519 (1426. duben 1401; Papež Bonifác IX. potvrzuje volbu Jindřicha z Hradce převorem českého převorství po smrti Herše ze Zvířetic a ruší svoji listinu z 1. března, již Bohušovi Bílému udělil komendu P. Marie v Praze omylem ztotožněnou s celým českým velkopřevorstvím.)

Listina č. 2552 (2. říjen 1505; Bratr Emericus Damboyse, velmistr johanitského řádu, a konvent na Rhodu odpouštějí Janovi ze Švamberka, převoru českého převorství, který měl být sesazen pro dluh 1911 dukátů řádové pokladně a který prostřednictvím svého nuncia Filipa Flachpergera žádal o prominutí dluhu pro velké náklady na zvelebení převorství (koupě hradu Slaník u Strakonice), z tohoto dluhu 911 dukátů a zbývajících 1000 ukládají splácet po 50 dukátech ročně (kromě obvyklého ročního poplatku 100 dukátů.)

Listina č. 2709 (6. únor 1404; Břeněk ze Strakonice vysvědčuje, že prodal 3 popluží v Sedlici s dvorem, kostelním podacím, 12 vyjmenovaných lesů a všechno příslušenství Vojtěchovi, Janovi a Lipoltovi z Kraselova za 300 kop grošů hotově vyplacených. Zdeněk a Jaroslav z Rožmitálu a Bušek z Buzic se zavazují prodaný majetek "zpravit" a vložit do desek pod trestem ležení v Písku a zástavy statků.)

SOA Třeboň, fond Cizí statky, sg. Černíkov II. 107 (1398; Břeněk prodává ves Droužetice za 120 kop grošů pražských.)

SOkA Strakonice, AM Blatná, sg. I/1, inv. č. 1 (1489; Zde se mluví o listině, kterou vydal Břeněk. Břeněk občanům v Blatné prodal výsady, že mohou svobodně nakládat se svým majetkem a také se mohli řídit právy města Horažďovice, které měly podobná práva jako města královská.)

SOkA Strakonice, Cech pekařů a mlynářů Volyně, sg. I/1, inv. č. 1 (1490; Jan ze Švamberka založil první volyňský cech – pekařský, mlynářský a truhlářský.)

SOkA Strakonice, fond AM Strakonice sg. I/5, inv. č. 6 (1533; Potvrzení privilegií města Strakonice vydaných Bavorem IV. ze Strakonice z roku 1404.)

SOkA Strakonice, fond AM Strakonice sg. I/7, inv. č. 8 (1533; Potvrzení privilegií města Strakonice vydaných Bavorem IV. ze Strakonice z roku 1404.)

SOkA Strakonice, fond Cech krejčích Strakonice, sg. I/1, inv. č. 1 (1482; Velkopřevor Jan ze Švamberka, převor Mikuláš a všechen konvent dávají krejčím ve Strakonicích svobody a právo mít cech, vlastní oltář, přijímat tovaryše a učedníky.)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Město Strakonice*. Praha: Vyšehrad, 1947. 23 s., pl., fot.
- BIRNBAUMOVÁ, Alžběta. *Strakonický hrad*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1947. 34 s.
- BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK a Nad'ňa PROFANTOVÁ. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-265-1.
- BLÁHOVÁ, Marie, Jan FROLÍK a Nad'ňa PROFANTOVÁ. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-265-1. s. 566-567
- BRANIŠ, Josef. *Svatá Koruna, bývalý klášter cistercienský [spr. Zlatá Koruna]*. Praha: Společnost přátel starožitností českých, 1907.
- CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il.
- FIALA, Zdeněk. *Komorník a podkomoří: (povedání o počátcích a vzájemném poměru obou do konce 13. století)*. Zdeněk Fiala. In: Sborník historický / Praha : Historický ústav ČSAV Sv. 2, (1954), s. 57-82.
- FIBICH, Ondřej. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících : věnováno českému velkopřevorovi Karlu knížeti Paarovi*. Strakonice: Nakladatelství Hrad, 2011. 40 s., il. ISBN 978-80-904644-3-8.
- FLAJŠHANS, Václav. *Klaret, Listy filologické*, Praha : Česká akademie věd a umění, 1923
- HORA, Josef V. *Prácheň: hora, hradiště, hrad*. Horažďovice: Prácheňsko, 2009. ISBN 978-80-254-6202-7
- JAN, Libor. *Vznik zemského soudu a správa středověké Moravy*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. *Paginae historiae mediaevalis*. ISBN 80-210-2480-1.
- KOTLÁROVÁ, Simona. *Bavorové erbu střely*. České Budějovice: Veduta, 2004. ISBN 9788086829043.
- KOTLÁROVÁ, Simona. *Jan III. z Rožmberka: 1484-1532 : generální převor johanitského řádu v Čechách a vladař rožmberského domu*. České Budějovice: Veduta, 2010. *Osobnosti českých a moravských dějin*. ISBN 978-80-86829-59-3.
- KOTLÁROVÁ, Simona. *Strakonický hrad - stavebně historický vývoj*. Kotlárová, Simona. In: *Strakonice : vlastivědný sborník. Díl 1., Kapitoly z historie / Strakonice : Město Strakonice, 2002 s. 139-147, 249.*
- KUPKA, Jiří. *Sakrální architektura v Strakonících*. Kupka, Jiří. In: *Strakonice : vlastivědný sborník. Díl 1., Kapitoly z historie / Strakonice : Město Strakonice, 2002 s. 149-191, 251-253.*
- KUTAL, Albert. *Gotické sochařství v Čechách a na Moravě*. Praha, 1942

KUTHAN, Jiří. *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*. České Budějovice : Růže, 1972. 232 s., 63 fot. př. 1.

LIFKA, Bohumír. *Radomyšl: Dějiny jihočeského městečka a jeho okolí*. Radomyšl: Obecní úřad, 1993. ISBN 80-900018-8-2.

LUDIKAR, A. Č. *O řádu Maltánském, se zvláštním zřetelem na Čechy*. Klatovy: Vyňato z časopisu Šumavan, 1878, 299 s.

MAREŠOVÁ, Milena. *Příspěvek k dějinám krajských popravců v předhusitských Čechách*, in: Sborník prací členů SSM Státního ústředního archivu v Praze 2, 1989

MENCL, Václav. *Počátky středověké architektury v jihozápadních Čechách*, Zprávy majtkové péče 20, Praha 1958

MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady*. Praha: Odeon - nakladatelství krásné literatury a umění, 1972. České dějiny (SNKLHU, Odeon), 45. svazek.

MICHÁLEK, Jan. *Město Strakonice a nejbližší okolí v pravěku, až raném středověku*, in. Kol. autorů, Strakonice. Vlastivědný sborník I, Strakonice 2002

NECHVÁTAL, Bořivoj. *Donace Bolemily, manželky Bavora ze Strakonice a nejstarší zprávy o Radomyšli*. Nechvátal, Bořivoj. In: Výběr : Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech České Budějovice : Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích 31, č. 2, (1994,) s. 77-86

PAVELEC, Petr. *Nástěnná malba kola Štěstěny v komnatě strakonického hradu*. In: Umění. Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky. Praha : Ústav dějin umění Akademie věd České republiky 47, č. 3, 1999

PELANT, Jan. *Erby české, moravské a slezské šlechty: vývoj erbů a stručné dějiny 610 rodů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-254-2

PELANT, Jan. *Znaky a pečetě západočeských měst a městeček*. Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1985. 287 s. + 54 s. obr. příl.

PEŠKA, Lukáš. *Markolt z Vrutice. (Generální převor řádu sv. Jana Křtitele)*. In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého IV*. Ilustroval Karel LIEBSCHER, ilustroval Vojtěch KRÁL Z DOBRÉ VODY, ilustroval Adolf LIEBSCHER. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-30-6.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého XI*. 3. nezm. vyd. Ilustroval Karel LIEBSCHER. Praha: Argo, 1993. ISBN 80-85794-05-5.,

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl sedmý, [Písecko] /*. ilustrují bratři Liebscherové, B. Kutina a V. Král z Dobré vody. Praha : Tiskem a nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka, 1890. 307 s., [34] l. obr. příl. : il., mapy, erby

SKŘIVÁNEK, František. *Rytíři svatého Jana Jerusalémského u nás*. Skřivánek, František. Heraldika a genealogie 28, č. 1-2, 1995
Strakonice: vlastivědný sborník. Strakonice: Město Strakonice, 2005. ISBN 80-239-4790-7.

SVOBODA, Miroslav. *Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0.

SVOBODA, Miroslav. *Jindřich z Hradce, převor řádu johanitů* In: Celostátní studentská vědecká konference Historie 1996. Hradec Králové 26.- 28. 11. 1996 / Hradec Králové : Pedagogická fakulta VŠP, 1997

TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.. Díl 4. /*. sepsal Václav Vladivoj Tomek. Druhé vydání Praha : Nákladem knihkupectví Fr. Řivnáče (Antonína Řivnáče), 1898

TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.. Díl III. /*. sepsal Wáclaw Wladivoj Tomek. W Praze : W komissí u Františka Řivnáče, 1875; (J. Otto). 664 stran (Spisů musejních č. 51; Nowočeská bibliothéka ; č. 18

TOMEK, Václav Vladivoj. *Dějepis města Prahy.. Díl V. /*. sepsal Wáclaw Wladivoj Tomek. W Praze : W komissí u Františka Řivnáče, 1881; (J. Otto). 270 stran (Spisů musejních č. 51; Nowočeská bibliothéka ; č. 18

WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád johanitů ve středověku: kulturní dějiny řádu*. Praha: Academia, 2008. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-1381-1

INTERNETOVÉ ZDROJE

Věž Rumpál [online] Město Strakonice, ©2010 [cit. 8.4.2019]. Dostupné z: <http://www.hradstrakonice.cz/hrad/fr.asp?tab=hrad&id=38&burl=&pt=AR>

Johanité [online]: E-středověk, ©2016 [cit. 8.4.2019]. Dostupné z: <http://www.e-stredovek.cz/view.php?cisloclanku=2005082306>

LUKEŠOVÁ, Petra. *Strakonice ve struktuře johanitského řádu v 15. století* [online]. Brno, 2016 [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/bfv5t/Disertace_FV.pdf. Disertační práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D.

OTRADOVEC, Tomáš Jan. *České velkopřevorství Suverénního řádu maltézských rytířů za převora Michaela Ferdinanda z Althanu* [online]. Praha, 2016 [cit. 8.4.2019]. Dostupné z https://www.email.cz/download/k/hnXfzzFxEcGh55gD3gKEcPfsUe0oGAgIuCU0G3ot8ZGdJ1bdXJHhaAzD1kUYT-LRFdVUXQE/DPTX_2011_1_11210_0_146087_0_114762-1.pdf. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. Katedra pomocných věd historických a archivního studia. Vedoucí práce doc. PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

FAKTOR, Ondřej. *Středověká nástěnná malba v jihozápadních Čechách (okresy Klatovy, Prachatice, Strakonice)* [online]. Praha, 2016 [cit. 8.4.2019]. Dostupné z file:///C:/Users/pasav/Downloads/IPTX_2010_1_11210_0_256872_0_103048.pdf. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění. Vedoucí práce prof. PhDr. Ing. Jan Royt, Ph.D.

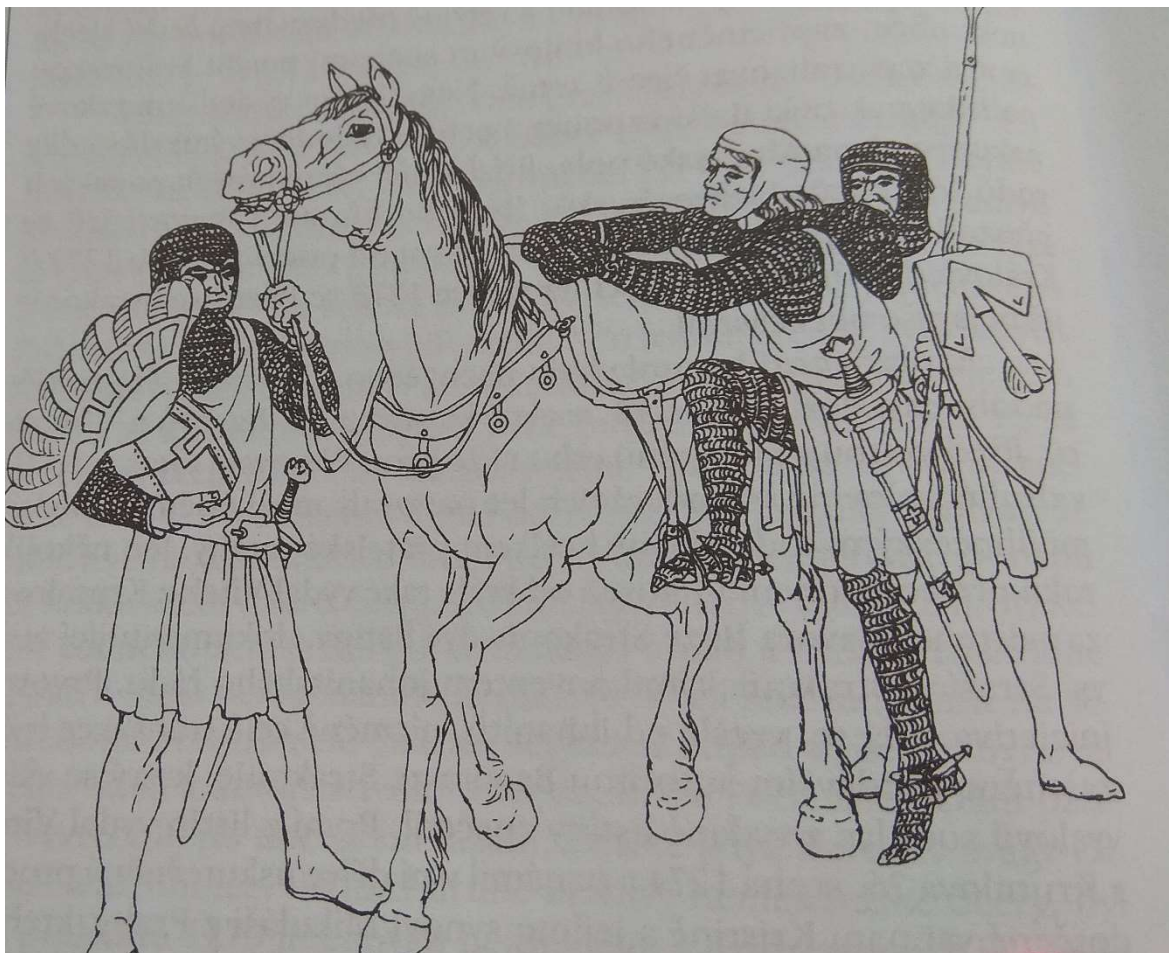
PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Strakonický hrad od jihu, vlevo vidíme věž Rumpál

(KOTLÁROVÁ, Simona. *Bavorové erbu střely*. České Budějovice: Veduta, 2004. ISBN 9788086829043)

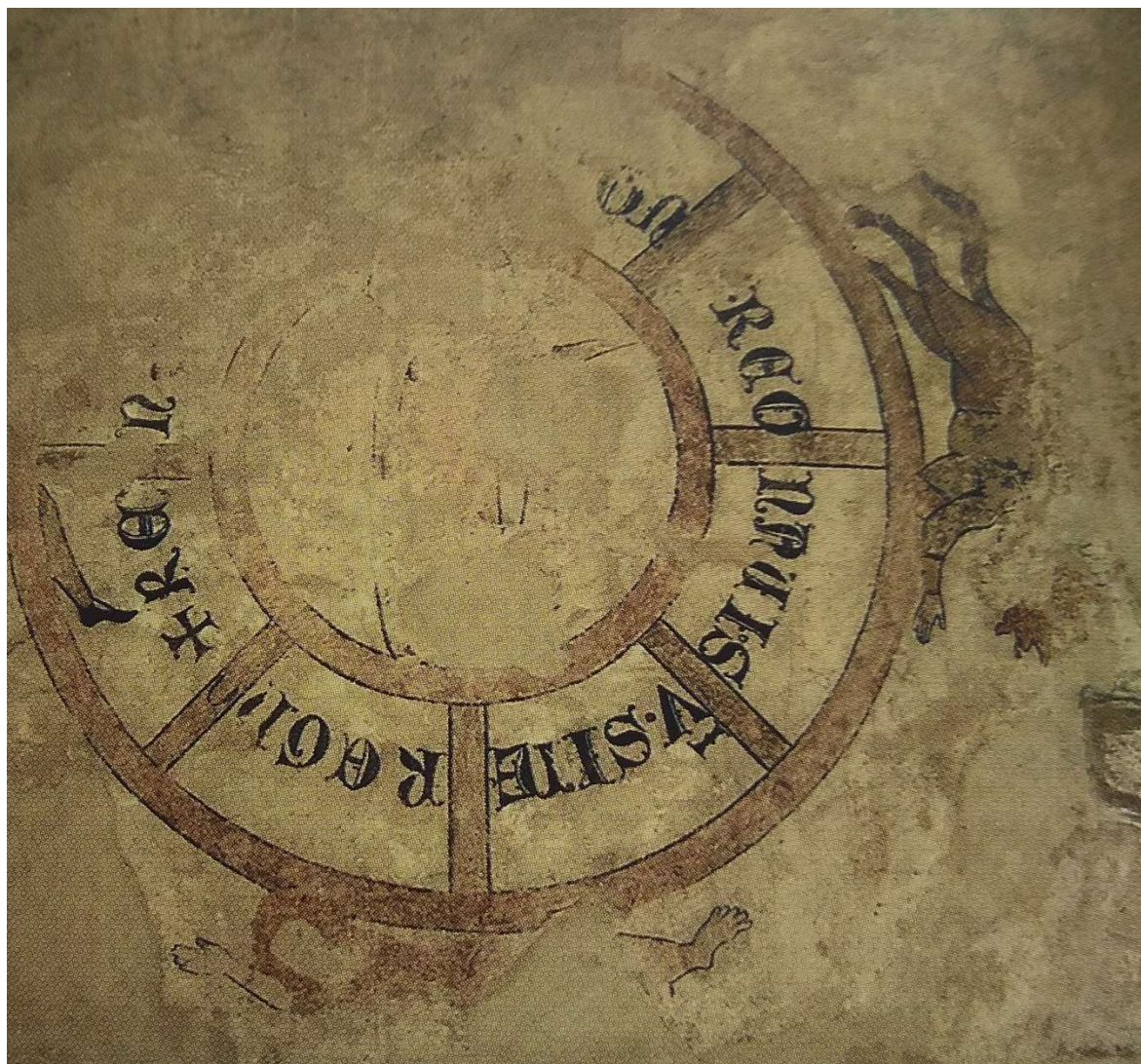

Příloha č. 2: Fiktivní podoba strakonického pána Bavora II. v plné zbroji
(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha:
NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN
978-80-7422-034-0., s. 80)

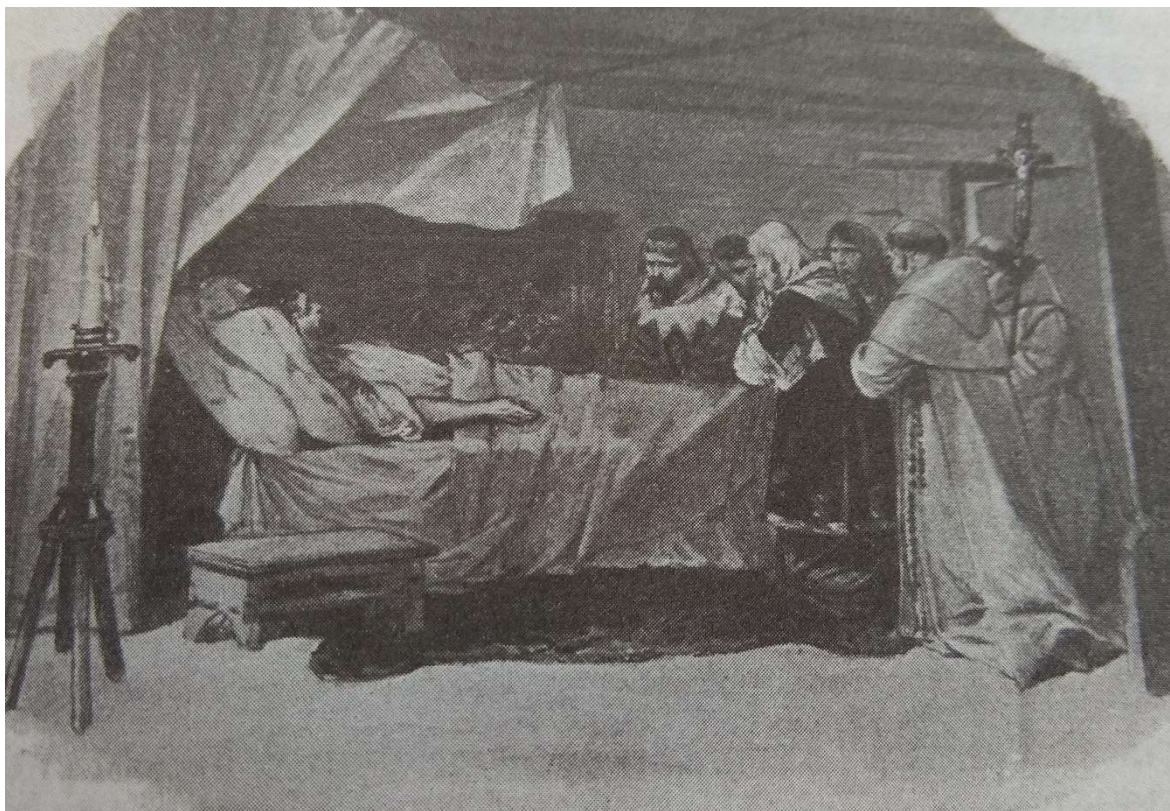
Příloha č. 3: Kolo štěstěny z počátku 14. století

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0.)

Příloha č. 4: Skon krále Rudolfa I. podle E. Zilicha

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 103)

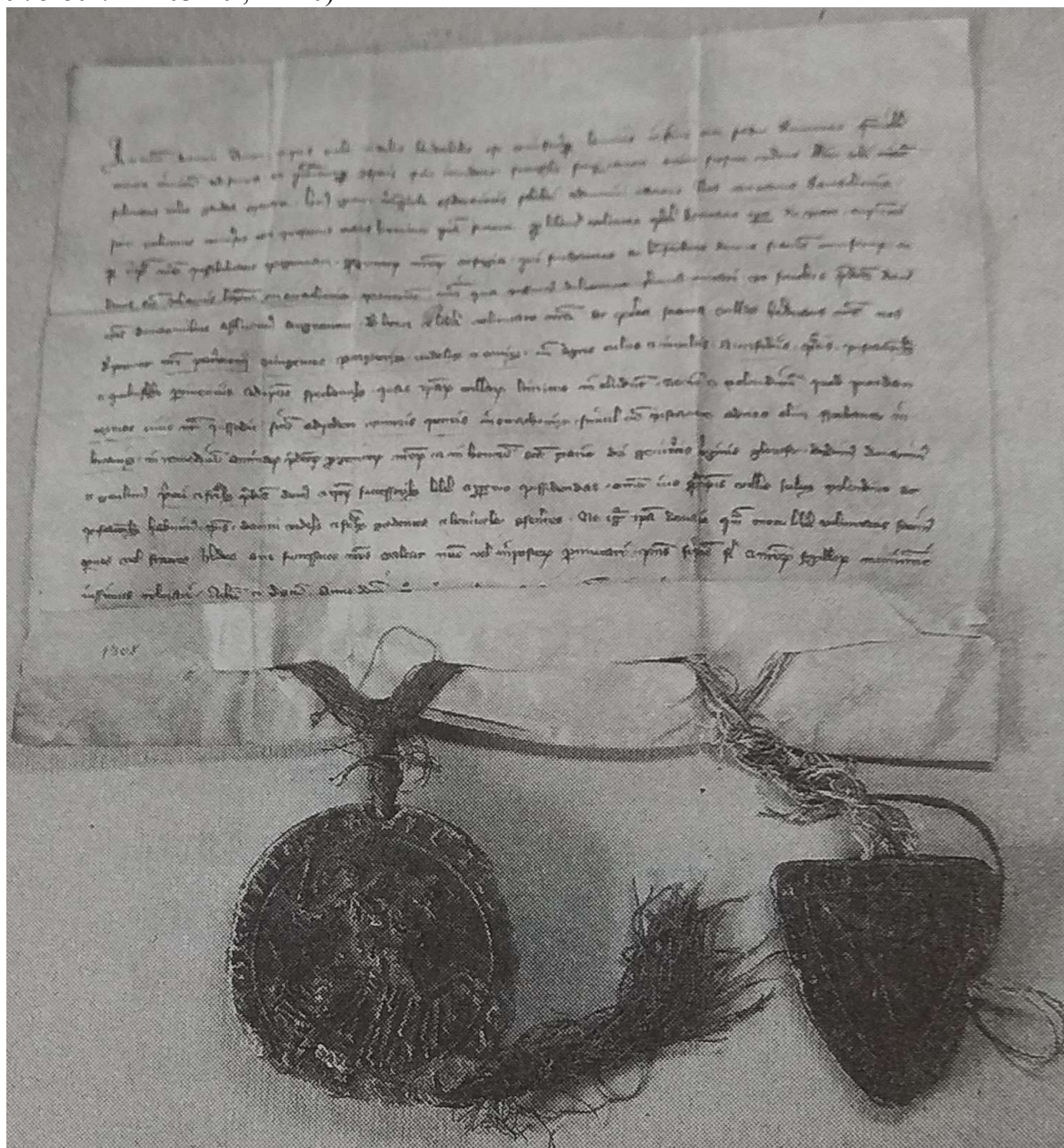
Příloha č. 5: Prácheň v současném stavu. Na prvním obrázku vidíme zbytek flankovací věže a na druhém severní palácové křídlo hradu.

(HORA, Josef V. *Prácheň: hora, hradiště, hrad*. Horažďovice: Prácheňsko, 2009. ISBN 978-80-254-6202-7., s. 71)

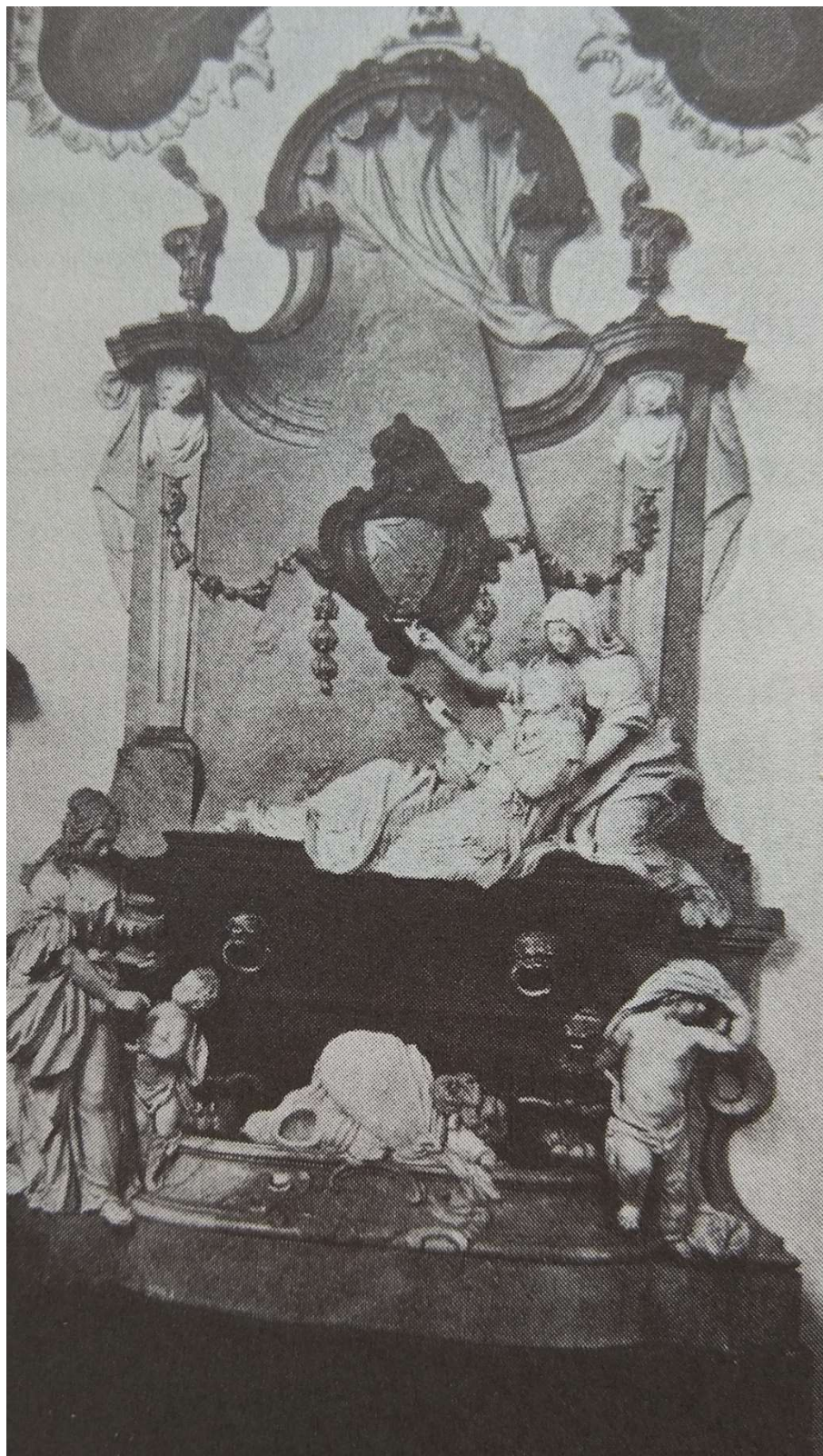
Příloha č. 6: Listina Bavora III., kde v roce 1308 daruje vesnice Pracejovice a Únice johanitům

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 110)

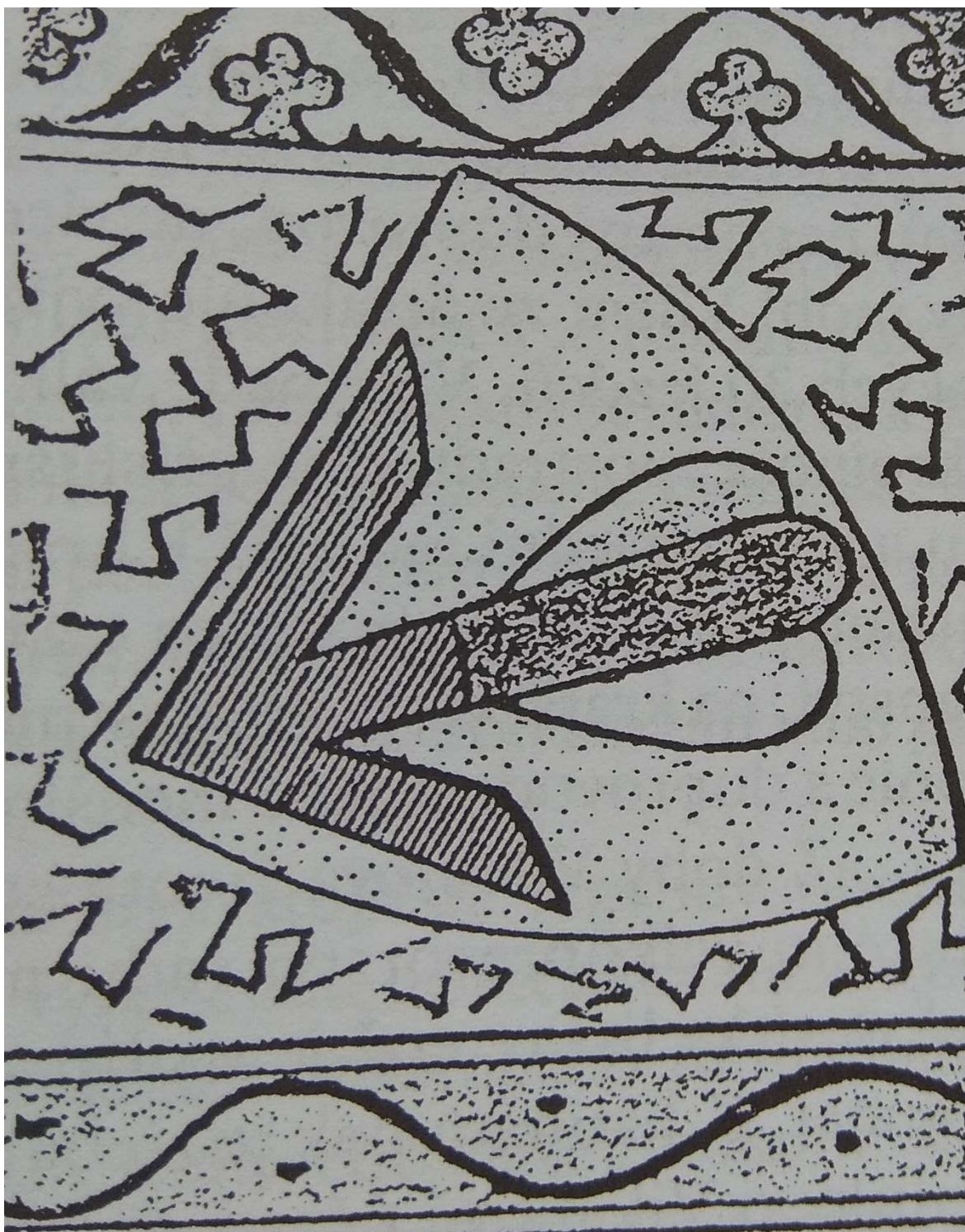
Příloha č. 7: Náhrobek Bavora III. v kostele ve Zlaté Koruně

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 120)

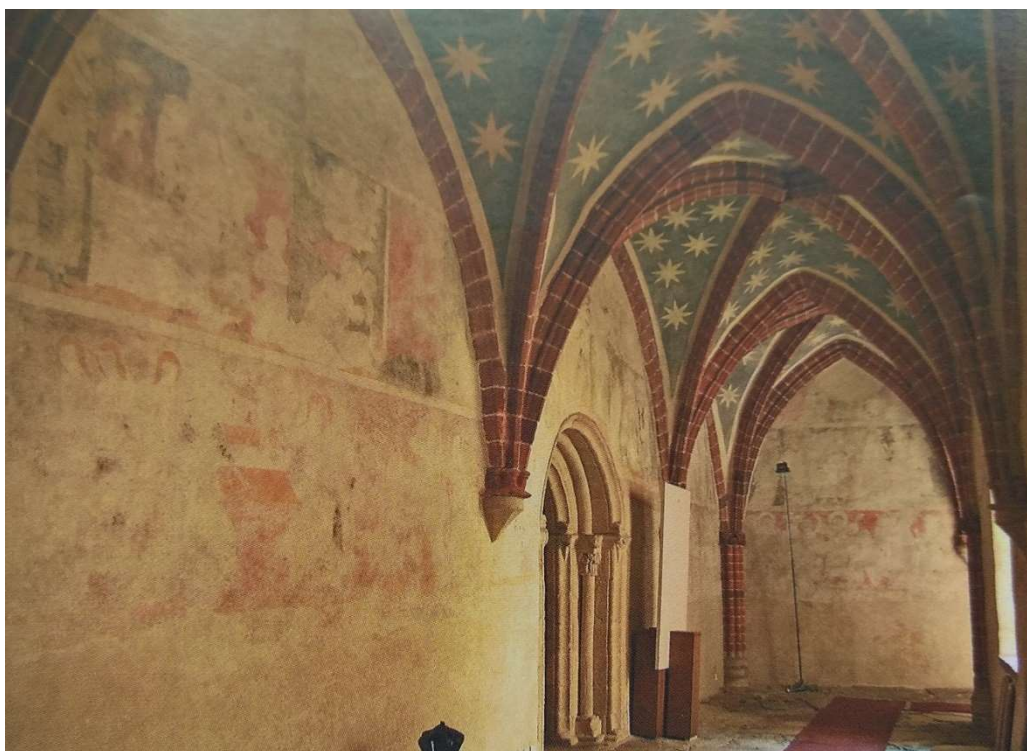
Příloha č. 8: Erb Bavoroviců v erbovní galerii v Jindřichově Hradci

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 125)

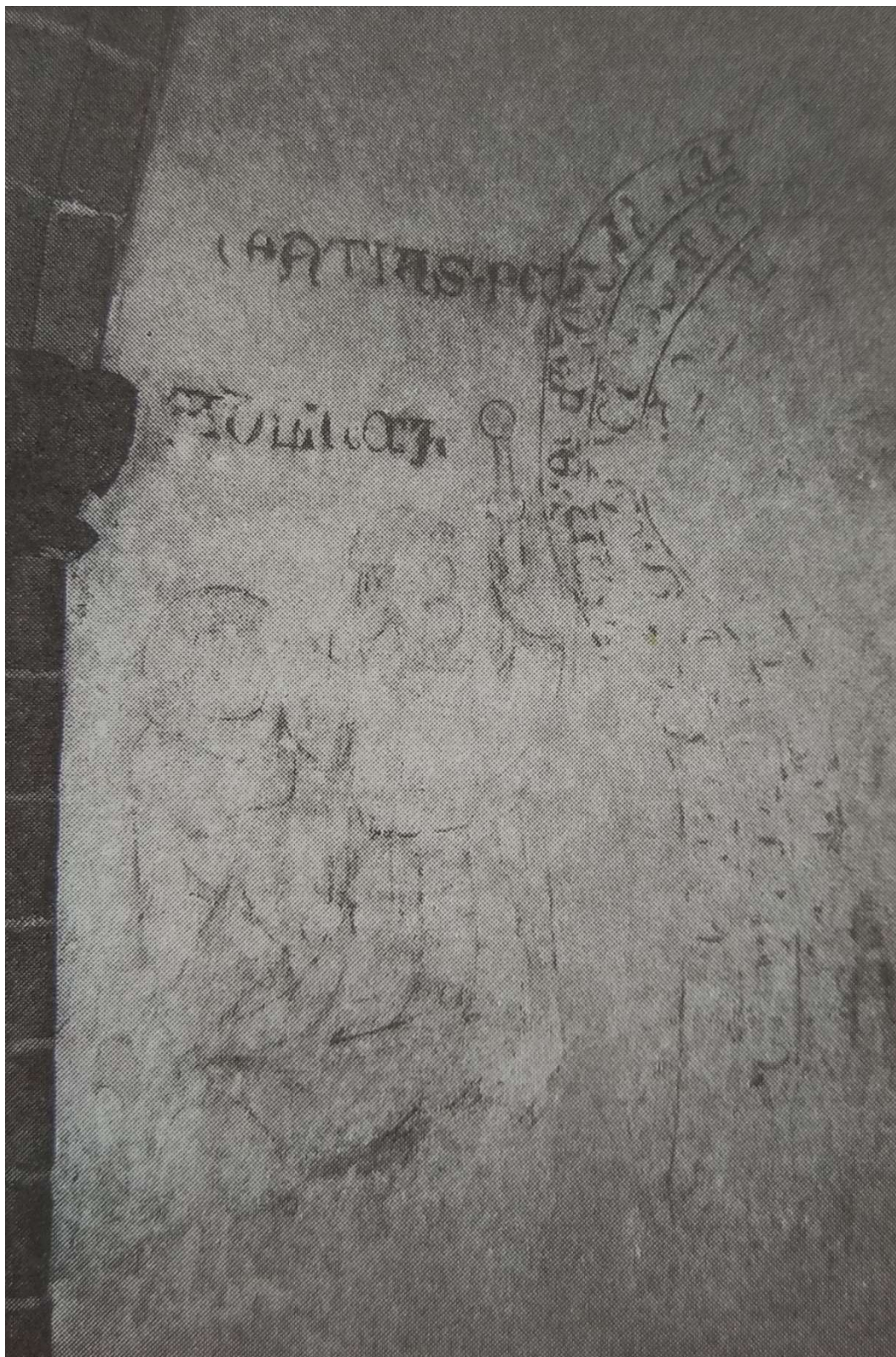
Příloha č. 9: Křížová chodba ze 40. let 14. století

SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0.)

Příloha č. 10: Mathias a Adlieca na stěně kapitulní síně johanistké komendy

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 139)

Příloha č. 11: Strakonická madona

(FIBICH, Ondřej a Tomáš DURDÍK. *Rytíři svatého Jana a jejich hrad ve Strakonících*.
Ilustroval Zdirad J. K. ČECH. Strakonice: Hrad, 2011. ISBN 978-80-904644-3-8., s. 22)

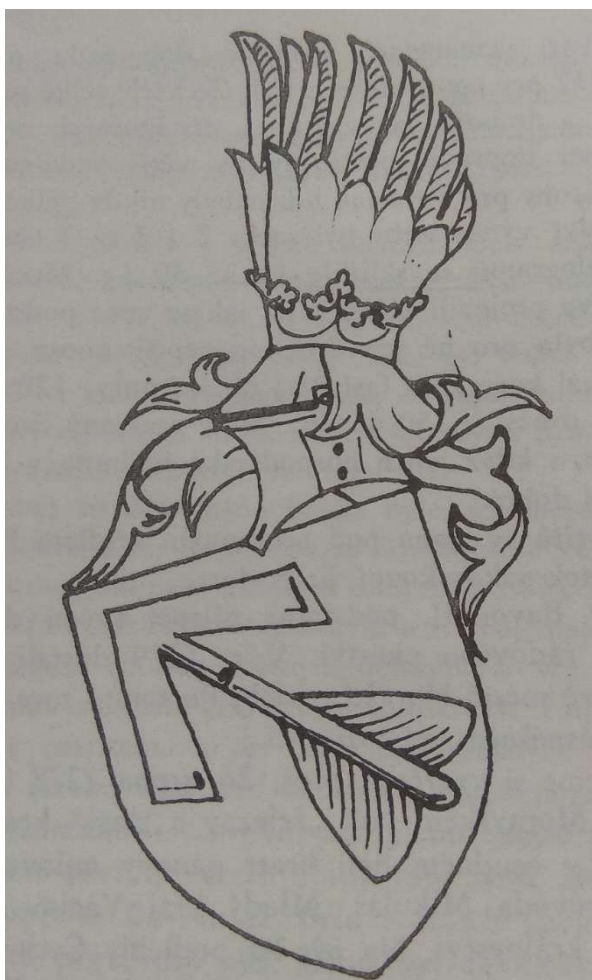
Příloha č. 12: Malba v křížové chodbě, kde Kristus učí zástupy

SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonic: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0.)

Příloha č. 13: Erb Jana ze Strakonice vyobrazený v knize „Bratrstvo svatého Kryštofa na hoře Arlberg“

(CVRČEK, Jan Zdeněk. *Strakonice : město, lidé, osudy*. Vyd. 2., upravené, rozšířené. Strakonice: Městský národní výbor, 1989. 426 s · il ,s.31)

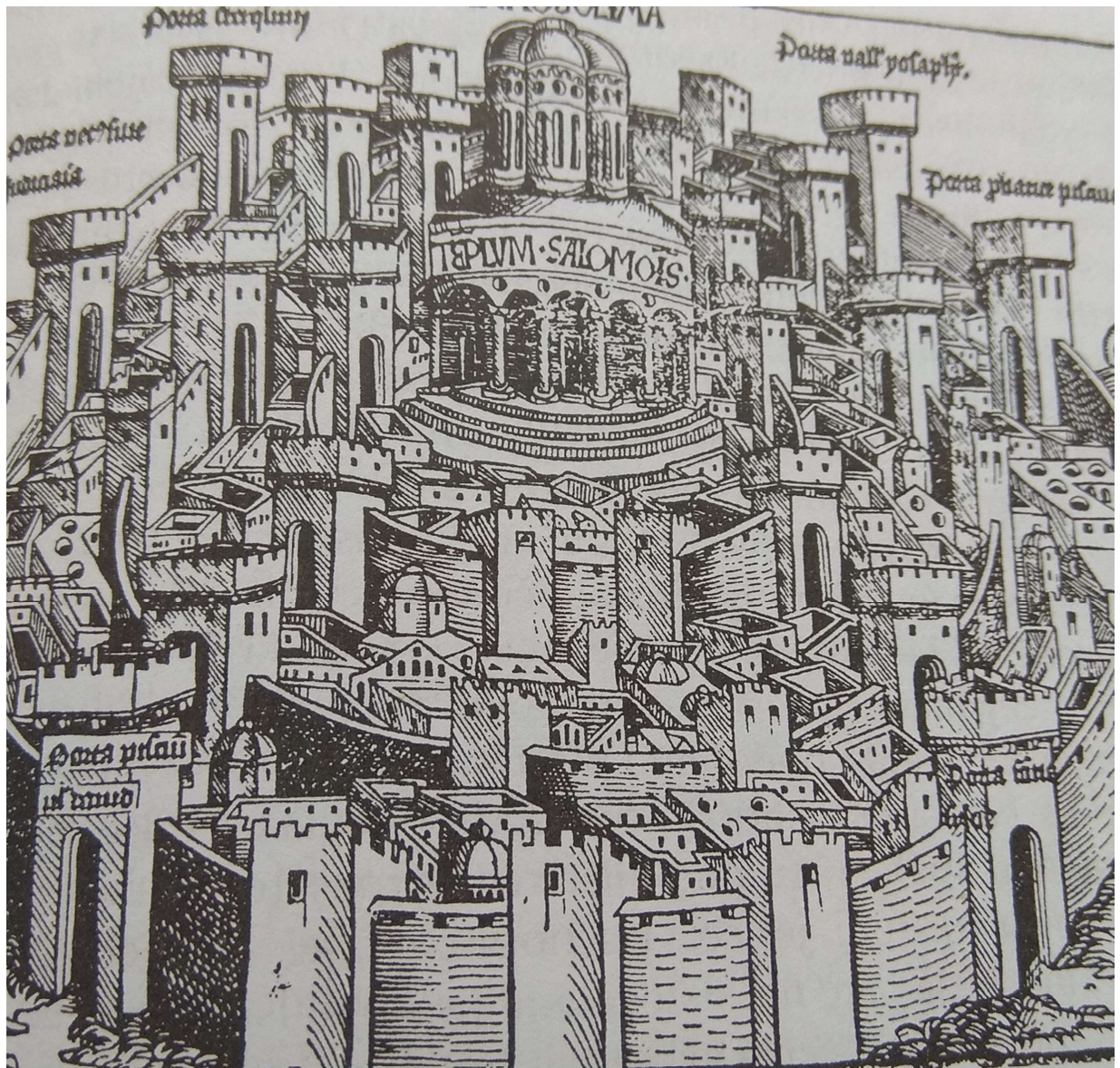
Příloha č. 14: Barevný erb rodu Bavoroviců podle Mikoláše Alše z roku 1903

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0.)

Příloha č. 15: Jeruzalém na dřevorytu z roku 1492

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 51)

Příloha č. 16: Kapitulní síň johanitské komendy v dnešní podobě

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0.)

Příloha č. 17: Věž nad kostelem sv. Prokopa

(SVOBODA, Miroslav. Páni ze Strakonice: vládci Prácheňska a dobrodinci johanitů. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. Šlechtické rody Čech, Moravy a Slezska. ISBN 978-80-7422-034-0., s. 61)

